

Oppilashuollon ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen järjestämisen toimintamalli

Lapsen ja nuoren koulupolku Somerolla

Joulukuu 2011

SISÄLLYSLUETTELO:

1. Johdanto
 - 1.1. Lainsäädäntö
 - 1.2. Opetussuunnitelman perusteet
2. Oppilashuolto
 - 2.1. Oppilashuollon organisaatio Someron koulutoimessa
 - 2.2. Oppilashuoltoryhmät ja oppilashuoltosuunnitelma
 - 2.3. Oppilaskohtainen oppilashuoltotyö
 - 2.4. Koulupsykologi
 - 2.5. Koulukuraattori
 - 2.6. Kouluterveydenhuolto
 - 2.7. Ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö
 - 2.7.1. Kodin ja koulun välinen yhteistyö
 - 2.7.2. Oppimistulosten ja työskentelyn seuranta ja opintojen ohjaus
 - 2.7.3. Poissaolojen seuranta
 - 2.7.4. Aamu- ja iltapäivätoiminta sekä koululaiskerhot
 - 2.8. Muu oppilashuolto
 - 2.8.1. Kouluruokailu
 - 2.8.2. Koulukuljetukset
3. Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa
 - 3.1. Kuntouttava varhaiskasvatus
 - 3.2. Yksilöllisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintasuunnitelma
 - 3.3. Koulunkäynnin poikkeuksellinen aloittaminen
 - 3.4. Pidennetty oppivelvollisuus
4. Tukea tarvitsevien lasten opetus koulussa
 - 4.1. Eriyttäminen
 - 4.2. Tukiopetus
 - 4.3. Luokan kertaaminen
 - 4.4. Osa-aikainen erityisopetus
 - 4.5. Oppimissuunnitelma
 - 4.6. Avustajapalvelut
 - 4.7. Oppilaanohjaus
5. Erityisopetukseen ottamisen ja siirtämisen prosessi
6. Erityisopetukseen siirrettyjen lasten opetus
 - 6.1. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS
 - 6.2. Integrointi yleisopetuksen ryhmään
 - 6.3. Luokkamuotoinen erityisopetus
 - 6.4. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus
 - 6.5. Koulunkäynnin järjestäminen muulla tavoin

7. Nivelvaiheet
 - 7.1. Esiopetuksesta perusopetukseen
 - 7.2. Kuudennelta seitsemännelle luokalle
 - 7.3. Perusopetuksesta toiselle asteelle

8. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden arviointi
 - 8.1. Arvioinnin tehtävät
 - 8.2. Arvioinnin perusteet
 - 8.3. Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan arviointi
 - 8.4. Päätösarviointi
 - 8.5. Todistukset

9. Oppilashuollon erityiskysymyksiä
 - 9.1. Oppilaan suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
 - 9.2. Koulun päihdetyö
 - 9.3. Varautuminen ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteisiin sekä kuolemantapauksiin
 - 9.4. Turvallisuussuunnitelma

10. Kehittämiskohteet ja toimenpiteet
 - 10.1. Oppilashuolto
 - 10.2. Tukea tarvitsevien opetus

1. JOHDANTO

Huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista on läsnä jatkuvasti. Koska koulu on osa jokaisen lapsen arkipäivää useiden vuosien ajan, kääntyy huomio lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisesta koulun mahdollisuuksiin osallistua tähän työhön. Vaikka koulu näyttelee keskeistä roolia lapsen ja nuoren hyvinvoinnin turvaamisessa on näihin tarpeisiin vastaaminen kuitenkin **ensisijaisesti huoltajien vastuulla**. Kaikki hallinnonalat osallistuvat lasten ja nuorten hyvinvointiin omalta osaltaan.

Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin (Lastensuojelulaki 417/2007).

Kouluissa on jo pitkään ponnisteltu eri tavoin tukea tarvitsevien oppilaiden kanssa. Opetuslainsäädännön uudistuttua (642/2010) tähän asiaan on kiinnitetty lainsäädännössä erityistä huomiota. Laki tuli voimaan 1.1.2011. Uudistuksessa on keskeistä se, että painopistettä **siirretään varhaiseen tukeen – varhaiseen puuttumiseen**. Tuki vahvistuu asteittain ns. kolmiportaisen mallin mukaan; yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Samalla henkilötietojen käsittelyä, salassapitoa ja luovuttamista koskevia säännöksiä on täydennetty ja oppilashuoltoa koskevaa pykälää on täsmennetty. Tehtävästä suoriutuakseen opetuksen järjestäjä tarvitsee ennaltaehkäisevien ja hyvinvointia tukevien rakenteiden kehittämistä ja todettujen ongelmatilanteiden ratkaisumalleja.

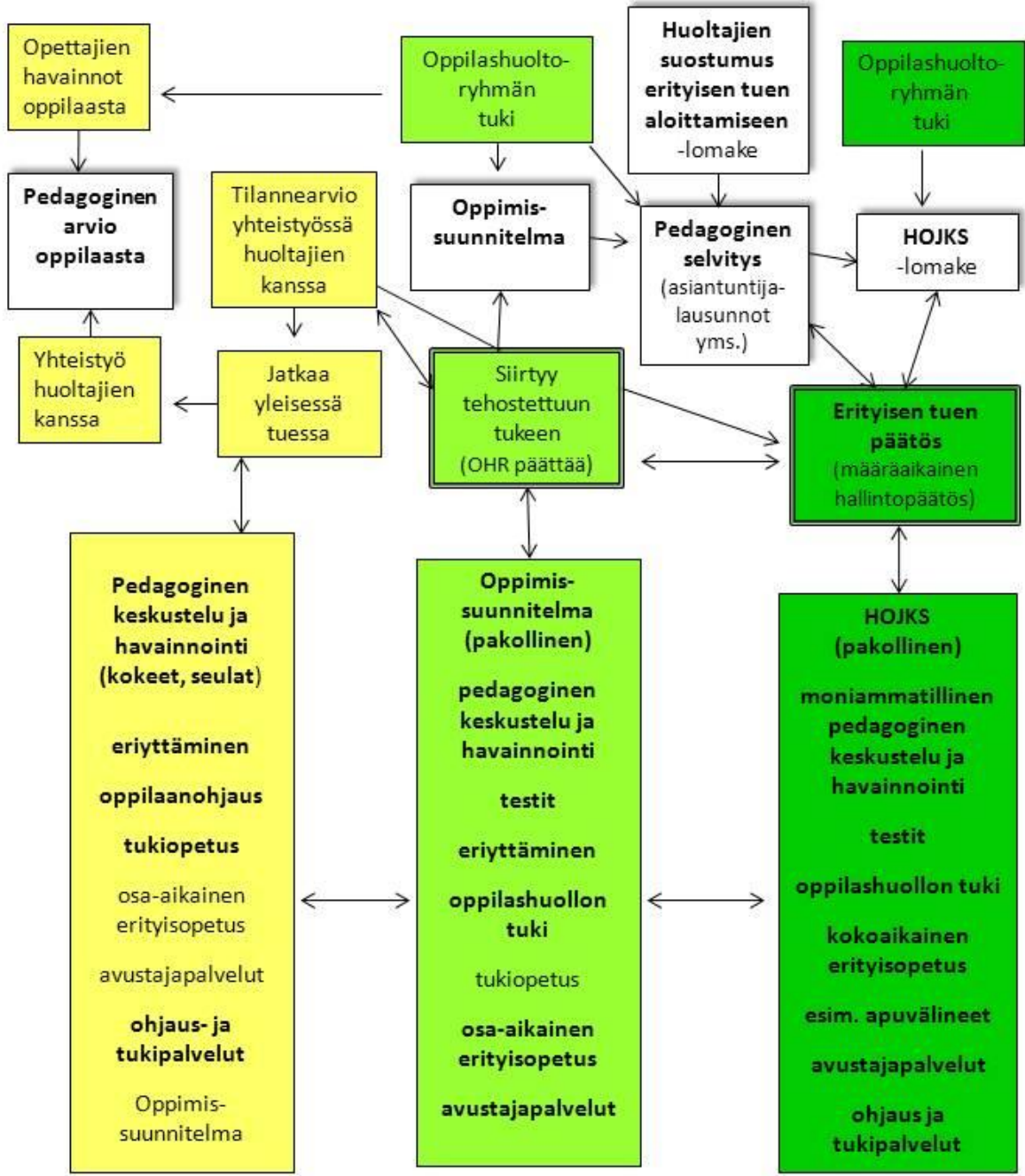
Ydintoimijoita varhaisen puuttumisen osalta ovat neuvolan, päivähoidon ja koulun työntekijät sekä muut lasten ja perheiden kanssa toimivat työntekijät.

Oppilas saattaa tarvita oppimisessaan ja koulunkäynnissään tukea tilapäisesti tai pitempikäisesti. Tuen tarve voi vaihdella vähäisestä vahvempaan tai oppilas voi tarvita monenlaisia tukea yhtä aikaa. Koulu auttaa oppilasta erilaisin tukimuodoin, jotka riippuvat vaikeuksien laadusta ja laajuudesta. Tukimuotoja ovat esimerkiksi tukiopetus, osaaikainen erityisopetus, oppilashuollollinen tuki, avustajapalvelut jne.

Esiopetuksen aloitusvaiheessa opettaja voi laatia myös yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman, jonka avulla lapselle pyritään turvaamaan parhaat edellytykset kasvaa ja oppia. Esiopetuksessa voidaan käyttää myös erityisopettajan tai erityislastentarhanopettajan (elto/kelto) sekä avustajan työpanosta keinoina vastata esiopetusryhmän tai yksittäisten lasten tuen tarpeisiin jo ennen tehostetun tuen vaiheeseen siirtymistä.

Pedagogisen tuen prosessikaavio on lyhyesti kuvattuna seuraavanlainen;

**OPPILAAN PEDAGOGISEN TUEN KAAVIO
- YLEISESTÄ TUESTA TEHOSTETUN TUEN KAUTTA ERITYISEEN TUKEEN**

HYVÄ KOULUPÄIVÄ: varhainen puuttuminen, laadukas perusopetus, kasvua ja kehitystä tukeva toimintakulttuuri, yhteisöllisyys, kodin ja koulun yhteistyö, turvallisuus, KiVa-koulu

1.1. Lainsäädäntö

Oppilashuollon säädöspohja on laaja-alainen. Oppilashuollosta säädetään perusopetuslaissa, lukiolaissa, kansanterveyslaissa sekä lastensuojelulaissa. Perusopetuslain (642/2010) tavoitteena on vahvistaa esi- ja perusopetuksessa oppilaan oikeutta saada tukea riittävän varhain, lisätä annettavan tuen suunnitelmallisuutta ja tehostaa nykyisin käytössä olevia tukitoimia sekä moniammatillista yhteistyötä. Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestelyä koskeva suunnitelma eli HOJKS.

Perusopetuksessa oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä ja tarvittava oppilashuolto ja oppilaanohjaus (§:t 30, 31 ja 31 a). Oppilashuoltoon sisältyy opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut. Oppilashuollon palvelut ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu kasvamisen tukeminen. Vuoden 1990 lastensuojelulain muutoksessa säädettiin kuntien velvollisuudeksi järjestää tukea, ohjausta ja muita tarpeellisia toimenpiteitä koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien psyykkisten ja sosiaalisten vaikeuksien poistamiseksi sekä koulun ja kotien yhteistyön kehittämiseksi. Tätä tarkoitusta varten kunnissa on koulukuraattoreita, koulupsykologeja, kouluterveydenhoitajia sekä opinto-ohjaajia, joiden tulee myös osallistua koulun kasvatus- ja opetustyön suunnitteluun ja kehittämiseen. Laki edellyttää yhteistyötä kouluyhteisössä sekä kotien ja eri hallintokuntien kanssa.

Huoltajan mahdollisuuksia seurata oppivelvollisuuden suorittamista on parannettu velvoittamalla opetuksen järjestäjä ilmoittamaan oppilaan luvattomista poissaoloista huoltajalle. Kurinpitörangaistuksen saaneelle oppilaalle tai oppilaalle, jolta opetus on eväty jäljellä olevan työpäivän ajaksi, on järjestettävä tarvittava oppilashuolto.

Lukiokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia, että opiskelijalle annetaan tieto hänen käytettävissään olevista terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluista ja että hänet ohjataan hakeutumaan niihin.

Salassapitosäädökset, jotka koskevat koulutoimen sisäistä tietojenvaihtoa, ovat perusopetuslain 40 - 41§:ssä ja lukiolain 32 §:ssä.

Opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 37 §:ssä tarkoitetut henkilöt, kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa sivullisille ilmaista, mitä he ovat tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitetun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, on oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän tämän lain mukaisesti järjestämään opetukseen tai toimintaan, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta

välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä (41 §).

Laissa säädetyissä tilanteissa opetustoimen viranomaisella ja terveydenhuollon ammattihenkilöstöllä on salassapitosäädösten estämättä **tiedonantovelvollisuus sosiaalihuollon viranomaisille.**

Lastensuojelulain (88/2010) 25 §:n mukaan opetustoimen viranomaisen palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt (esim. koulut, nuorisotoimi, apip- ohjaajat) ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä **ilmoittamaan** kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää **lastensuojelun tarpeen** selvittämistä.

Alaikäinen voi tietyissä tilanteissa kieltää itseään koskevien tietojen luovuttamisen huoltajilleen. Silloin kun alaikäinen katsotaan ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykeneväksi päättämään omasta hoidostaan, hänellä on potilaslain (785/1992, 9§ 2 mom.) perusteella oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen antaminen huoltajalleen. Potilaslain alaisia toimijoita oppilashuollossa ovat kouluterveydenhoitaja, koululääkäri ja koulupsykologi. Sosiaalihuollon asiakaslain (11§, 3 mom.), joka koskee koulukuraattorin toimintaa, mukaan alaikäinen voi painavista syistä ja asian laatu huomioiden kieltää antamasta itseään koskevia tietoja huoltajalleen, jollei se ole selvästi alaikäisen edun vastaista.

1.2. Opetussuunnitelman perusteet ja oppilashuolto

Opetussuunnitelman perusteet on opetushallituksen antama kansallinen kehys, jonka pohjalta paikallinen opetussuunnitelma laaditaan. Vuonna 2004 ilmestyneiden opetussuunnitelman perusteiden mukaan opetussuunnitelmaan on kirjattava myös oppilashuollon linjaukset. Em. perusteita täydennettiin opetushallituksen määräyksellä 50/011/2010. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (417/2007) tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen.

Oppilashuoltotyötä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa tai muun laillisen edustajan kanssa. Silloin kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua vain ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja.

Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä.

Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan hyvässä yhteistyössä kotien kanssa. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, lapsen, nuoren ja heidän huoltajiensa kunnioittaminen sekä eri osapuolien tietojensaantia ja salassapitoa koskevat säännökset. Oppilashuoltotyötä voidaan koordinoita ja kehittää moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä.

2. Oppilashuolto

Oppilashuollon tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koko kouluyhteisön hyvinvointia. Perusopetuksen oppilashuollon tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain.

Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada oppilashuolto maksutta. Oppilashuoltotyötä koordinoidaan ja kehitetään moniammatillisessa oppilashuollon ohjausryhmässä sekä koulujen oppilashuoltoryhmissä.

2.1. Oppilashuollon organisaatio Someron koulutoimessa

Oppilashuollon organisointi ja kehittäminen kuuluu Somerolla koulutoimen tehtäviin. Koulutoimi kuuluu sivistystoimen alaisuuteen. Oppilashuoltoa toteutetaan poikkihallinnollisena yhteistyönä sivistystoimen ja perusturvan kanssa, johon myös nuorisotoimi ja perusturvalautakunnan alaiset terveystoimi ja sosiaalitoimi kuuluvat. Koulutoimessa koulujen oppilashuoltotyön perusteista ja yleisistä linjauksista vastaa oppilashuollon ohjausryhmä, jonka pysyviä jäseniä ovat sivistysjohtaja puheenjohtajana, koulupsykologi sekä koulukuraattori. Ohjausryhmässä voi olla muitakin jäseniä aina tarpeen mukaan.

2.2. Oppilashuoltoryhmät ja oppilashuoltosuunnitelma

Someron kaupungissa jokaisella koululla on oppilashuoltoryhmä. Oppilashuoltoryhmä on koulussa toimiva moniammatillinen tiimi, jossa koordinoidaan, kehitetään ja arvioidaan oppilashuoltotyötä. Oppilashuoltoryhmän työskentelyssä jokainen asiantuntija tuo oman ammatillisen näkökulmansa, osaamisensa, tietonsa, taitonsa kokemuksensa ja arvionsa koko työryhmän käyttöön.

Oppilashuoltoryhmän ydinryhmän muodostavat rehtori/koulunjohtaja, erityisopettaja, koulupsykologi ja –kuraattori, terveydenhoitaja sekä yläkoulussa/lukiassa opinto-ohjaaja. Ryhmien työskentelyyn osallistuvat tarvittaessa luokanvalvojat, aineenopettajat tai luokanopettajat, sosiaalityöntekijä, koululääkäri, koulunkäyntiavustaja, huoltaja tai joku muu henkilö. Ryhmän toiminnasta vastaa ja puheenjohtajana toimii koulun rehtori/

koulunjohtaja. Oppilashuoltoryhmät kokoontuvat koulun koosta riippuen joko viikoittain, joka toinen viikko tai kuukausittain.

Oppilashuoltoryhmä tekee rehtorin/koulunjohtajan johdolla lukuvuoden alussa **oppilashuoltosuunnitelman** osana koulun toimintasuunnitelmaa. Suunnitelma voi olla tarvittaessa yksityiskohtaisempi, kuin koulun toimintasuunnitelmassa oleva oppilashuollon osio. Suunnitelman lähtökohtana ovat koulualue sekä koulun erityispiirteet ja tarpeet (erityisopetuksen määrä, palvelujen saatavuus, monikulttuurisuus). Oppilashuoltoryhmässä mietitään lukuvuoden kehittämiskohteet ja tavoitteet sekä tehtävät tavoitteiden saavuttamiseksi. Ryhmässä laaditaan toimintakalenteri, jossa huomioidaan asioiden kiireellisyysjärjestys ja kouluvuoden eri vaiheissa säännöllisesti toistuvat kokoukset (koulutulokkaat, nivelvaiheet, erityisopetuspäätöstä hakevat). Koska työtä on paljon, ryhmässä sovitaan työn kohdentamisesta ja vastuualueista kunkin työntekijän kohdalla. Oppilashuoltosuunnitelma käsitellään yhdessä opettajakunnan kanssa. Oppilashuoltoryhmä arvioi toimintansa toteutumista lukuvuoden lopussa ja toteutuneen toiminnan arviointi liitetään koulun toimintakertomukseen.

Oppilashuoltoryhmät Somerolla noudattavat yhtenäisiä käytänteitä:

Tiedottaminen

Oppilashuoltoryhmä tiedottaa toiminnastaan säännöllisesti. Oppilashuollon teema voi olla aiheena opettajankokouksessa esim. kerran lukukaudessa. On tärkeää, että tiedot oppilashuollosta ovat ajan tasalla yhteystietojen ja vastaanottoaikojen osalta koulun kotisivuilla ja puhelinluetteloissa. Koteihin jaettavat tiedotteet ja vanhempainillat ovat hyvä tapa tavoittaa vanhemmat ja kertoa ryhmän toiminnasta. Tiedottaminen oppilaille tapahtuu esim. luokkakäyntien avulla.

Kokouskäytännöt

Oppilashuoltoryhmän kokoukseen tulee varata säännöllinen aika sekä rauhallinen paikka, joka mahdollistaa keskustelun. Ryhmälle tulevien asioiden luonne edellyttää usein pysähtymistä ja kiireettömyyttä. Asiat ovat arkaluonteisia ja vaikeita, joten kiireessä käytävät keskustelut saattavat aiheuttaa väärinkäsityksiä ja vaarantaa oppilaiden ja perheiden oikeusturvan toteutumisen. On tärkeää pyrkiä minimoimaan myöhästymiset ja poissaolot kokouksista.

Toimintatavat

Ryhmän käsittelyyn asiat tulevat kahdella tavalla: ryhmän ulkopuolelta, tavallisimmin opettajalta tai ryhmän omasta aloitteesta. Oppilashuoltoryhmässä käsitellään sekä kouluyhteisön hyvinvointia edistäviä toimia että yksittäistä luokkaa tai oppilasta koskevia asioita. Opettajainhuoneessa voi olla aloitelaatikko tai aloitevihko, jota kautta asioita saadaan ryhmän käsittelyyn. Oppilaan tietosuoja on erityisesti huomioitava oppilashuollon asioiden hoidossa. Akuuttien ongelmatilanteiden varalle tulee sopia yhteinen erillinen menettelytapa.

Oppilashuoltoryhmän kokoukseen tulevan opettajan tulee valmistautua kokousta varten. Koulussa on käytössä kaavake, jonka avulla opettaja voi valmistautua tuomaan asian oppilashuoltoryhmään. Hän voi pohtia ryhmään tuotavia asioita etukäteen yhdessä erityisopettajan, opinto-ohjaajan, kouluterveydenhoitajan koulukuraattorin ja/tai koulu-psykologin kanssa. Luokkakäynnit voivat tuoda ryhmän jäsenille tärkeää tietoa oppilaista ennen kokousta.

Työnjako

Päällekkäisen työn välttämiseksi oppilashuoltoryhmässä tehdään selkeät yhteistyösopimukset, sovitaan työnjaosta ja tiedottamisesta. Työnjaon rajat ovat kuitenkin usein häilyvät, koska huolia on monella alueella. Työskentelyn aikatauluista ja vastuista sopiminen on yksi oppilashuoltoryhmän keskeinen tehtävä.

Dokumentointi

Eri osapuolten oikeusturvan kannalta on tärkeää, että oppilashuoltotyö kirjataan pöytäkirjoiksi tai muistioiksi. Pääsääntöisesti näihin kirjataan vain tehdyt sopimukset ja sopimukseen perustuva työnjako sekä seuranta. Erillistä oppilaskohtaista rekisteriä koululle ei ole tarkoituksenmukaista oppilashuoltotyön osalta muodostaa. Valmis kaavake on olemassa.

Oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ovat julkisuuslain 24 §:n 30 kohdan mukaan salassa pidettäviä. Tämän vuoksi oppilashuoltoa koskevat asiakirjat kuten muutkin salassa pidettäviä tietoja sisältävät asiakirjat säilytetään koululla lukitussa kaapissa;

”Oppilashuoltoa ja oppilaan opetuksesta vapauttamista koskevat asiakirjat, oppilaan ja kokelaan koesuoritukset sekä sellaiset oppilaitoksen antamat todistukset ja muut asiakirjat, jotka sisältävät oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, samoin kuin asiakirjat, joista ilmenee ylioppilastutkintolautakunnan määräämien arvostelijoiden arvostelutehtäviä koskeva koulukohtainen työnjako, kunnes on kulunut vuosi kyseisestä tutkintakerrasta.”

Arviointi

Arvioinnissa tulee huomioida sekä koko koulun toteuttama oppilashuollollinen työ että oppilashuollon palvelut. Myös oppilashuoltoryhmän on hyvä arvioida toimintaansa. Etenkin lukuvuoden lopussa on hyvä varata aikaa arviointikeskusteluille. Oppilashuoltosuunnitelma ja – kertomus toimivat hyvin arvioinnin välineenä. Niin ikään kirjalliset palautelomakkeet ja yhteinen käsittely opettajainkokouksessa ovat arviointia.

2.3. Oppilaskohtainen oppilashuoltotyö

Usein lapsen ja nuoren asioita hoidetaan monissa yhteistyöverkostoissa. Peruseriaate yhteistyössä on lapsen ja nuoren vanhempien antama lupa eri toimijatahojen välisiin neuvotteluihin. Koulujen oppilashuoltoryhmät huolehtivat tarvittaessa ohjaamisesta jatkotutkimuksiin ja hoitopaikkoihin, mikäli koulun oppilashuollollinen työ ja oppilashuollon palvelut eivät ole tarkoituksenmukaisia tai ovat osoittautuneet riittämättömiksi.

Oppilashuollon oppilaskohtainen työ voidaan jaotella karkeasti kolmeen alueeseen ongelmien ensisijaisen ilmiänsun perusteella:

a) Ensisijaisesti oppimisessa ja työskentelyssä näkyvät vaikeudet

- Opettaja on yhteydessä oppilaan huoltajiin
- Opettaja pohtii tilannetta ja tukitoimia erityisopettajan kanssa
- Kun ongelmille halutaan moniammatillista käsittelyä, opettaja tuo asian oppilashuoltoryhmän käsittelyyn. Oppilashuoltoryhmässä suunnitellaan tukitoimet.

- Mikäli oppilaan oppimisvaikeuksien taustalla mahdollisesti olevia kokonaiskehitykseen liittyviä pulmia ei ole aiemmin selvitetty ja mikäli vanhemmat niin haluavat, koulupsykologi tai muu tutkiva taho voi tehdä oppilaalle psykologisen tutkimuksen. Koulukuraattori on tarvittaessa käytettävissä myös sosiaalista selvitystä varten.
- Mikäli pulmat eivät lieydy, mietitään koulun ulkopuolisen avun hakemista: esim. Perheneuvolat, lastenneurologiset ja lastenpsykiatriset ja nuorisopsykiatriset poliklinikat, yksityissektorin erityistason työntekijät, esim. neuropsykologit tai oppimistutkimuksen keskus
- Jotta tuloksia voidaan optimaalisesti käyttää oppilaan hyväksi koulussa, tulee avoimen keskustelun tutkimustuloksista olla mahdollista. Usein tämä järjestyy yhteisellä palautekeskustelulla.

b) Ensisijaisesti tunteiden ja toiminnan säätelyssä sekä vuorovaikutussuhteissa näkyvät vaikeudet

- Opettaja on yhteydessä oppilaan huoltajiin
- Kun ongelmille halutaan moniammatillista käsittelyä, opettaja tuo asian oppilashuoltoryhmän käsittelyyn. Oppilashuoltoryhmässä suunnitellaan tukitoimet.
- Apua ja arviota voidaan pyytää ensisijaisesti koulun omilta yhteistyötahoilta (koulupsykologi, koulukuraattori, kouluterveydenhuolto) sekä kaupungin perheneuvolasta ja sosiaalitoimistosta.
- Erityistason yhteistyötahoina toimivat mm. lasten ja nuorten psykiatriset poliklinikat ja – osastot sekä yksityissektorin terapeutit.

c) Ensisijaisesti huolenpidon puutteesta johtuvat vaikeudet

- Opettaja on yhteydessä oppilaan huoltajiin
- Opettaja tuo asian oppilashuoltoryhmän käsittelyyn. Oppilashuoltoryhmässä suunnitellaan jatkotoimenpiteet. Koulun tarjoaman tuen lisäksi sovitaan oppilashuoltoryhmässä lastensuojeluilmoituksen tekemisestä.
- Lastensuojeluilmoitus tehdään ottamalla yhteyttä sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijään ja kertomalla hänelle huoli tai tekemällä kirjallinen ilmoitus.

Lastensuojelulain 8. luvun 40 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus lasta tai nuorta koskevassa huolestuttavassa tilanteessa:

”Jos sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen tai seurakunnan palveluksessa taikka luottamustoimessa oleva henkilö on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää ilmeisestä perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, hänen on ilmoitettava asiasta viipymättä sosiaalilautakunnalle. Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen.

Ilmoituksen syynä voi olla esimerkiksi lapsen tarpeiden laiminlyönti, lapsen heitteillejätto, lapsen pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö tai niiden epäily tai uhka. Ilmoituksen

aiheena saattaa olla myös se, että lapsen hoidossa tai huolenpidossa havaitaan muutoin puutteita tai osaamattomuutta, joka vaarantaa lapsen hyvinvointia.

Ilmoituksen syynä voi olla lapsesta huolehtivan aikuisen päihde- tai mielenterveysongelmat, jaksamattomuus tai oman hoidon laiminlyöminen tai myös arjen tukiverkon puuttuminen silloin, kun se saattaa vaarantaa lapsen hyvinvointia.

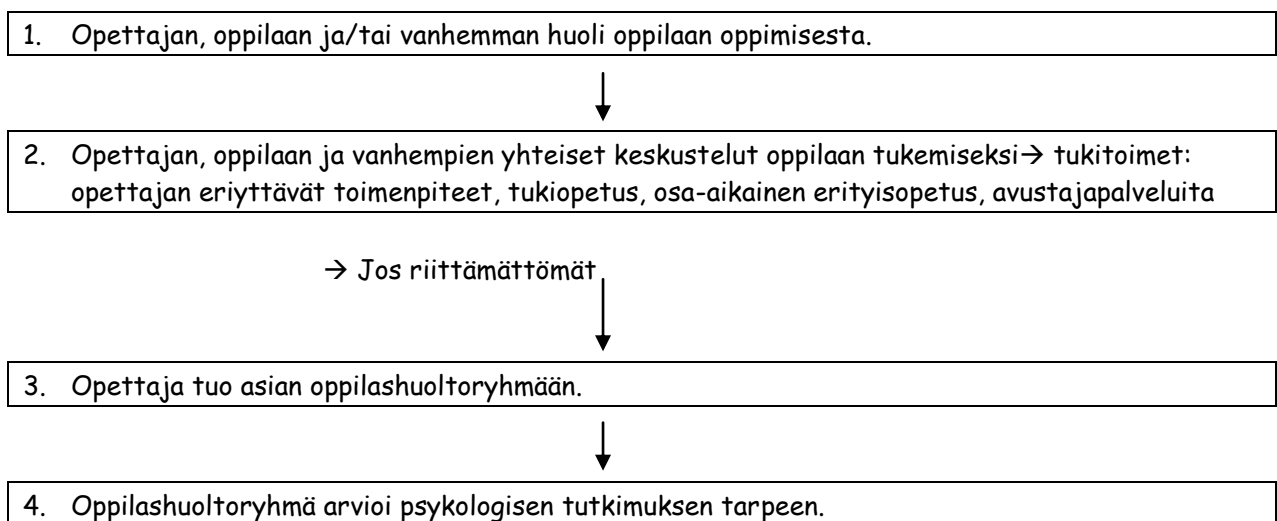
Lisäksi ilmoituksen aiheena voivat olla lapsen oma pähteiden käyttö, mielenterveyden ongelma, rikoksilla oireilu tai lapsen itsetuhoisuus. Muu lapsen kehitystä vaarantava olosuhde voi olla esimerkiksi lapsen kehitykseen todennäköisesti vaikuttavat vanhemman ja lapsen väliset vakavat vuorovaikutusongelmat, jatkuva koulunkäynnin laiminlyöminen sekä tilanne, jossa lapsi joutuu kantamaan ikätasoonsa nähden suhteetonta vastuuta perheen arjesta esimerkiksi vanhemman sairauden vuoksi.

2.4. Koulupsykologi

Koulupsykologitoiminta on lakisääteistä, perusopetus- ja lukiolakiin perustuvaa oppilashuollon palvelujen toteuttamista. Koulupsykologitoiminnan tavoitteena on lasten koulunkäynnin, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen. Fokus on lapsessa, mutta työtä tehdään myös vanhempien, koulun henkilökunnan ja sivistystoimen yhteistyön kautta. Koulupsykologin työ on luonteeltaan sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa. Koulupsykologi pyrkii olemaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mukana ehkäisemässä ja katkaisemassa oppilaan syrjäytymistä. Työn painopiste on alakouluikäisten lasten parissa. Alle kouluikäisten lasten kanssa koulupsykologi on yhteistyötahona kouluvalmiusasioissa ja koulumuodon suunnittelemisessa. Koulupsykologi toimii kaikkien Someron peruskoulujen ja lukion oppilashuoltoryhmien jäsenenä. Oppilashuoltoryhmien toiminnan kautta koulupsykologitoiminnan yhteisöllinen ja konsultoiva puoli tulee parhaassa tapauksessa hyvin käyttöön.

Koulupsykologille voi tulla oppilas oma-aloitteisesti sekä huoltajan tai opettajan yhteydenotosta tai ohjaamana.

Oppimisvaikeuksien selvittämisen etenemispolku:

→ Jos tarvetta

5. Vanhemmat antavat psykologille lastaan koskevan tutkimusluvan ja opettaja täyttää oppilasta koskevan kyselylomakkeen psykologin tutkimuskäyttöön.

6. Alkupalaveri + tutkimuskäynnit, yhteensä noin 3 - 5 kertaa.

7. Loppupalaveri oppilaalle, vanhemmille, opettajalle/opettajille (+ muut mahdolliset yhteistyötahot) sekä tukitoimien suunnittelu

8. Seuranta, HOJKS:n laatiminen ja mahdolliset jatkotutkimukset tarvittaessa.

2.5. Koulukuraattori

Koulukuraattorin työn lainsäädännölliset perusteet löytyvät lastensuojelulaista ja -asetuksesta sekä perusopetuslaista. Koulukuraattori on koulun sosiaalityöntekijä, jonka tehtävänä on tukea ja auttaa oppilaita koulunkäyntiin, vapaa-aikaan ja muuhun sosiaaliseen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Ratkaisuja näissä ilmenneisiin pulmatilanteisiin koulukuraattori etsii yhdessä oppilaan, vanhempien, opettajien ja muun oppilashuoltohenkilöstön kanssa. Yhteistyötä tehdään myös muiden viranomaisten, kuten lastensuojelun, perheneuvolan ja terveydenhuollon kanssa. Tarvittaessa oppilaita ja heidän huoltajiaan ohjataan näiden palveluiden piiriin. Koulukuraattorin pääasiallisena työmenetelmänä ovat kahdenkeskiset keskustelut ja erilaisten koulunkäyntiä koskevien sopimusten teko oppilaiden kanssa sekä yhteistyö oppilaiden huoltajien ja opettajien kanssa. Koulukuraattori toimii kaikkien Someron peruskoulujen ja lukion oppilashuoltoryhmien jäsenenä. Kuraattorin työn selkeä painopiste on kuitenkin Kiiruun yläkoulun luokkien 7-9 parissa.

Koulukuraattorille voi tulla oppilas oma-aloitteisesti sekä huoltajan tai opettajan yhteydenotosta/ohjaamana.

Somerolla on sekä vakituinen koulukuraattori että koulupsykologi sivistystoimessa.

2.6. Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto on tärkeä osa kansanterveystyötä. Sen tarkoituksena on turvata jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisimman terve kasvu ja kehitys ja luoda perusta aikuisiän terveydelle ja hyvinvoinnille. Terveyttä tarkastellaan lapsen ja nuoren psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen kehityksen, toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kannalta.

Kouluterveydenhuolto on kokonaisvaltaista lasten ja nuorten terveydenhuoltoa. Kouluterveydenhuollon ydintoimintoja ovat mm. terveystarkastukset, terveysneuvonta, terveystarkastus ja koulun terveydellisten olojen valvonta.

Kouluterveydenhuolto kuuluu koulussa oppilashuollon kokonaisuuteen. Kouluterveydenhuoltoa toteuttavat kouluterveydenhoitajat yhdessä koululääkärien kanssa.

2.7. Ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö

Oppilashuollon tavoitteet saavutetaan parhaiten ennaltaehkäisevällä työllä luomalla koulun työskentely, toimintaympäristö ja – kulttuuri sellaiseksi, että ne tuottavat hyvinvointia. Seuraavilla toiminnoilla ennaltaehkäistään oppilaiden ja kouluyhteisöjen ongelma- ja kriisitilanteiden syntymistä tai jo olemassa olevien ongelmien vaikeutumista:

1. Oppilaiden sijoittaminen kotiluokkiin
 - huomioidaan opettajan eriyttämisen mahdollisuudet erilaisissa luokissa
 - lievät oppimisvaikeudet hoituvat pienemmässä luokassa luokanopettajan ja erityisopettajan yhteistyönä
2. Moniammatillinen seuranta
 - varhaiskasvatuksen ja neuvolan kanssa tehtävä yhteistyö
 - kouluvalmiusselvitykset
 - kouluterveystarkastukset
 - tukitoimien välitön aloittaminen
 - poissaolojen seuranta
 - tehokas opintojen ohjaus
 - ammatinvalinnanohjaus, tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin haku
3. Varhainen ongelmien tunnistaminen
 - neuvolan ja päivähoidon havainnot ja toimenpiteet
 - oppilashuoltohenkilöstön konsultointi
 - seulonnoissa esiin tulleiden ongelmien hoitaminen ja seuranta
 - tiedonsiirto nivelvaiheissa
4. Koulutuksen nivelvaiheiden huolellinen työstäminen
 - nivelneuvottelut
 - tehokas tiedonsiirto
 - HOJKS -oppilaiden siirtopalaverit
5. Kodin ja koulun luottamuksen rakentaminen
 - Vanhempainillat ja vartit
 - luokkatoimikunnat ja vanhempainyhdistykset
 - reissuvihko, puhelin, sähköposti, Wilma
6. Kummi- ja tukioppilastoiminta
7. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta sekä kerhotoiminta
8. Yhteistyö nuorisotoimen kanssa
9. Ennaltaehkäisevä päihdetyö

2.7.1. Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Kodin ja koulun välinen hyvä yhteistyö on toimivan oppilashuollon ydin. Hyvän yhteistyön onnistumisen edellytyksenä on avoin ja luottamuksellinen viestintä molemmilta osapuolilta. Vanhempien mielipiteitä kuunnellaan mahdollisuuksien mukaan koulua ja koulun kehittämistä koskevissa asioissa. Perusvälineinä koulun ja kodin yhteistyölle kuuluvat vanhempainillat ja vanhempainvartit eli ns. kolmikantakeskustelut. Koulu myös tiedottaa huoltajia koulun ja luokan yhteisistä asioista ja tapahtumista säännöllisesti. Oppilaskohtaisesti opettajan tulee olla huolta herättäneistä asioista ensisijaisesti yhteydessä huoltajiin. Koti saa tietoa oppimisen sujumisesta myös mm. koetuloksista. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilastuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. **Huoltajilla on ensisijainen kasvatusvastuu.**

Koulu puolestaan tukee kodin kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Oma luokanopettaja tai luokanvalvoja on luontevin ja tärkein linkki kodin ja koulun välisen hyvän yhteistyön toteuttajana. Oppilashuollollista yhteistyötä kotien kanssa tekevät lisäksi erityisopettaja, opinto-ohjaajat, terveydenhoitaja, koulukuraattori ja koulupsykologi.

2.7.2. Oppimistulosten ja työskentelyn seuranta ja opintojen ohjaus

Kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta eri oppiaineiden opiskelussa sekä auttaa oppilasta kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen valmiuksiaan sekä ennalta ehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä.

Opettaja seuraa oppilaiden oppimista päivittäin oppitunneilla läksyjen kuulustelu ja opetuskeskustelun, tehtävien tekemisen ja muun työskentelyn lomassa. Kirjallisia läksyjen kuulusteluja ja kokeita pidetään säännöllisesti. Kokeiden tarkoitus on saada selville, kuinka hyvin opetetut asiat on omaksuttu. Erityisopettajalla on myös omat keskeiset oppimisalueiden kehittymisen seurantamenetelmänsä opettajan työn tueksi. Kun opettaja huomaa, että oppilaalla on vaikeuksia oppia tai hän ei kykene keskittymään tuntityöskentelyyn, hänellä on heikko motivaatio tms., hän keskustelee oppilaan kanssa ja/tai ryhtyy muihin toimiin, jolla oppilasta voidaan tukea (esim. vanhempainvartti, tukiopeutus, yhteistyö erityisopettajan kanssa).

Erityisen tarkasti tulee ohjata ja tukea niitä oppilaita, joilla on todettu opiskeluun liittyviä vaikeuksia.

Opinto-ohjaajan tehtäviin luokilla 7 – 9 kuuluu luokka- ja yksilökohtainen opintojen ohjaus, jossa keskitytään oppimistaitojen kehittämiseen. Toinen keskeinen opintojenohjauksen sisältö ylemmillä luokilla ja lukiossa on tutustua eri ammattialoihin ja ohjata oppilasta tekemään realistiset jatko-opintosuunnitelmat ja valmentautua niihin. Niiden oppilaiden kohdalla, jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle, opinto-ohjaus on tehostettua. Opinto-ohjauksen tavoitteet ja sisällöt on esitetty tarkemmin opetussuunnitelmassa.

2.7.3. Poissaolojen seuranta

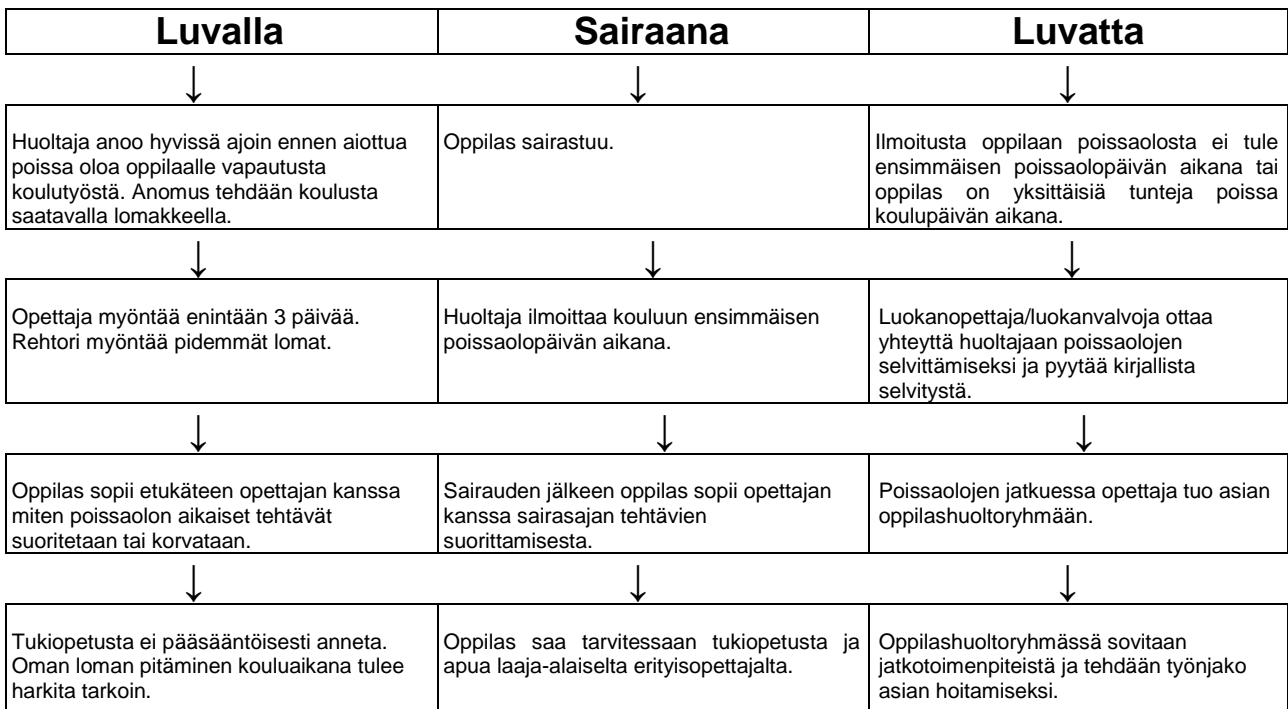
Perusopetuslain mukaan (POL 26 §) opetuksen järjestäjän, ts. koulun tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista

huoltajalle. Huoltaja on velvollinen huolehtimaan siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Poissaolojen seurannan toimivuus edellyttää sekä kodin että koulun sitoutumista asian hoitamiseen, selkeitä pelisääntöjä ja koko koulu yhteisön ennaltaehkäisevää toimintaa.

Systemaattisen poissaolojen ilmoittamis- ja seurantamallin avulla huolehditaan osaltaan koulun velvoitteesta seurata oppilaiden poissaoloja että toisaalta edistetään oppilaiden hyvinvointia ja mielenterveyttä varhaista apua poissaoleville oppilaille tarjoamalla.

Toimintamalli

Oppilaan poissaolot:

Epäselvät ja runsaat oppilaan poissaolot:

1 Huoltaja hyväksyy poissaoloja, vaikka oppilas ei ole sairas.	2 Oppilas sairastelee epätavallisen paljon.	3 Koulun yhteydenotoilla huoltajaan poissaolojen vuoksi ei ole toivottua vaikutusta
--	---	---

Jatkotoimenpiteitä:

<p><u>Palaverit oppilaan ja huoltajan kanssa:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • tavoitekeskustelut ja seuranta • oppilaan omat ratkaisumallit • oppilaan oman vastuunoton lisääminen • yksilölliset opetusjärjestelyt
--

<p><u>Oppilashuollon palvelujen tarjonta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • kouluterveydenhoitaja ja koululääkäri • koulupsykologi • koulukuraattori • koulun ulkopuolinen apu

Seuranta:

Luokanopettaja/luokanvalvoja kirjaa oppilaan kaikki poissaolot ja luokittelee ne: 1. luvalla, 2. sairaana ja 3. luvatta poissa.

Rehtori organisoii, että yksittäistä oppilasta koskevat poissaolot ovat aina nopeasti ja vaivattomasti saatavilla ajantasaisesti.

Luokanopettaja/luokanvalvoja ilmoittaa oppilashuoltoryhmään poissaoloista aina, kun

- on tullut luvaton poissaolo
- epäselvä poissaolo
- poissaoloja on kertynyt yhteensä 40 tuntia lukukaudessa

Koulussa kootaan tilastoa lukuvuoden päätteeksi poissaoloista. Uusi kouluhallinto-ohjelma on otettu käyttöön 1.8.2011.

2.7.4 Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tarjota oppilaille turvallinen ja viihtyisä paikka viettää koulupäivän jälkeistä aikaa. Iltapäivätoiminta on oppilaalle maksullista ja maksu sisältää kevyen välipalan. Toimintaan ilmoitaudutaan aina ennakkoon. Toimintapaikat ja –ryhmät vahvistetaan vuosittain. Aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma laaditaan kouluittain koulun toimintasuunnitelman yhteydessä ja sen toteutumista arvioidaan koulun toimintakertomuksessa.

Koulun iltapäivätoimintaa koordinoi koulunjohtaja tai rehtori tai heidän tähän tehtävään nimeämä henkilö.

Someron kaupunki järjestää alakoulujen oppilaille myös ohjattua loma-ajan toimintaa. Loma-ajantoimintaa on tarjolla koulujen loma-aikoina, syyslomalla, joululomalla, hiihtolomalla ja kesälomalla, edellyttäen, että toimintaan ilmoittautuu riittävästi halukkaita.

2.8. Muu oppilashuolto

2.8.1. Kouluruokailu

Someron kouluissa oppilaat saavat kouluruokailussa täysipainoisen aterian, joka on osa oppilaiden päivittäisestä ravinnontarpeesta. Koululounas tarjotaan päivittäin klo 10.30–12.00 välisenä aikana koulusta riippuen.

Kouluruokailussa toteutetaan terveys- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oppilaita ohjataan ymmärtämään monipuolisen ravinnon merkitys terveydelle ja hyvinvoinnille sekä kehittämään ruokailutottumuksiaan ja -tapojaan. Oppilaat oppivat huolehtimaan itsestään ja tekemään vastuullisia valintoja. Heitä ohjataan käyttäytymään asiallisesti ja ottamaan toiset huomioon siten, että ruokailutilanteesta muodostuu rauhallinen ja miellyttävä.

Koulu huolehtii ruokailuun liittyvästä kasvatuksesta yhteistyössä kotien kanssa.

Kouluruoka on jokaisen oppilaan oikeus ja se tukee opiskelun jaksamisessa koulupäivien aikana. Jokaiselle lapselle tarjotaan koulussa joka päivä koululounas. Se vastaa kolmasosaa lapsen päivittäisestä ravinnon tarpeesta. Allergioiden tai muiden ruokavalioiden tarpeesta neuvotellaan aina terveydenhoitajan kanssa, jolle toimitetaan

asiasta lääkärintodistus. Terveydenhoitaja ilmoittaa poikkeavat ruokavaliot suoraan keittiöihin emännille ja koulun kansliaan.

Ruokailutapahtuma on myös oppimistilanne. Ruokailussa opetellaan hyviä pöytätapoja ja totutellaan uusiin ja erilaisiin makuelämyksiin. Kotona nautitun aamupalan lisäksi koulussa nautittu lounas ovat lapselle tärkeimpiä aterioita koulutyön jaksamisen kannalta. Koululounas koostuu seuraavista elementeistä päivittäin: pääruoka, salaatti tai lisuke, leipä, levite ja ruokajuoma.

2.8.2. Koulukuljetukset

Koulumatka on tärkeä osa oppilaan koulupäivää. Koulu edistää käytettävissään olevin keinoin koulumatkan turvallisuutta. Koulukuljetusta odottavalle oppilaalle järjestetään mahdollisuus ohjattuun toimintaan koulunkäyntiavustajien ohjauksessa.

Yhteistyössä kotien kanssa koulu ohjaa oppilaita vastuulliseen ja kohteliaaseen käyttäytymiseen koulumatkoilla. Oppilaita kannustetaan omatoimisuuteen ja ohjataan ymmärtämään liikkumisen merkitys terveydelle.

Someron sivistyslautakunta on hyväksynyt Someron koulukuljetusoppaan, josta löytyy käytössä olevat koulukuljetuksia koskevat periaatteet. Opas on kokonaisuudessaan luettavissa kouluilla ja internetsivullamme.

Koulukuljetuksista lisätietoja saa koulutoimistosta ja varhaiskasvatuksen osalta päivähoitotoimistosta.

3. Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

3.1. Kuntouttava varhaiskasvatus

Päivähoidon lainsäädännössä käytetään ilmaisua erityispäivähoito ja erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitseva lapsi. Kuitenkin seuraavat käsitteet kuvaavat paremmin kyseessä olevia asioita. Erityispäivähoito- termin kuvaamisessa voidaan käyttää mm. seuraavia käsitteitä: varhaiserityiskasvatus - varhaiserityisopetus – varhaisvuosien erityiskasvatus – tuettu varhaiskasvatus – kuntouttava varhaiskasvatus.

Kuntouttava varhaiskasvatus on erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten päivähoitoa. Se perustuu päivähoidon yleisille kasvatustavoitteille sekä päivähoidosta annettuun lakiin ja asetukseen, (Laki lasten päivähoidosta 36/1973, Asetus lasten päivähoidosta 239/1973).

Kuntouttavan varhaiskasvatuksen piirissä olevilla lapsilla tarkoitetaan lapsia, jotka tarvitsevat fyysisen, psyykkisen ja / tai sosiaalisen kehityksensä tueksi erityisiä hoidollisia, kasvatuksellisia ja / tai opetuksellisia toimenpiteitä. Tuen tarve näkyy jokapäiväisissä toiminnoissa esim. suoriutumisen ikätasoaan vastaavissa tehtävistä, kielellisinä vaikeuksina, ongelmina sosiaalisissa suhteissa, pelkoina ja arkuutena, vaikeutena sopeutua sääntöihin, hankaluuksina selviytyä arkipäivän toiminnoissa tai vammaana tai sairautena. Kuntouttavaa varhaiskasvatusta tarvitsevilla lapsilla tulee olla alan

erikoislääkärin tai muun asiantuntijan antama lausunto. (Asetus lasten päivähoidosta 239/1973 2§),

Kuntouttava varhaiskasvatus on osa erityiskasvatuksen järjestämistä sekä osa vammaisten lasten kuntoutustoiminnan kokonaisuutta, ja lisäksi yksi lastensuojelun tukitoimi. Kuntouttavan varhaiskasvatuksen sisältö ja toteutus perustuvat päivähoidon yleisille kasvatustavoitteille.

Kuntouttavan varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on tukea erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä yhdessä vanhempien kanssa perheen tarpeet huomioiden. Tavoitteena on lasten kehitysviivästymien ja –häiriöiden mahdollisimman varhainen havaitseminen, ennaltaehkäisy ja kuntouttaminen sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ohjaaminen. Tärkein tuki lapselle on jokapäiväisessä elämässä, kotona ja päivähoidossa annettu huolenpito ja toiminta, jossa otetaan huomioon lapsen erityistuen tarve. Kuntouttavaa varhaiskasvatusta tarvitseville lapsille laaditaan yksilöllisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintasuunnitelma.

Erityispäivähoidon tehtävänä on ennalta ehkäistä, havaita ja kuntouttaa erilaisia lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyviä viivästyksiä sekä häiriöitä. Erityispäivähoito tukee lapsia heidän kasvussaan ja oppimisessaan ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Erityisen tuen tulee sisältää varhaiseen tunnistamiseen, ennaltaehkäisyyn ja kuntouttamiseen liittyvät tarpeelliset tukitoimet.

Päivähoidon ja esiopetuksen toiminta tukee jokaisen lapsen kasvua ja kehitystä. Kuntouttavaa varhaiskasvatusta tarvitsevalle lapselle voidaan järjestää päivähoitoa kaupungin päiväkodeista, ryhmäperhepäivähoidosta ja perhepäivähoidosta.

Somerolla kuntouttavaa varhaiskasvatusta järjestetään:

1) Päiväkodin tavallisessa koko- tai osapäiväryhmässä

Mikäli päiväkodissa on yksi tai useampia erityisen hoidon ja kasvatuksen tarpeessa olevia lapsia, on tämä otettava huomioon hoidettavien lasten lukumäärässä tai hoito- ja kasvatustehtävään osallistuvien henkilöitten lukumäärässä, jollei päiväkodissa ole tällaista lasta varten erityistä avustajaa (Päivähoitoasetus 6 § 3 mom.).

Mikäli kuntouttavaa varhaiskasvatusta tarvitseva lapsi integroidaan tavalliseen päiväkotiryhmään pienentää hänen sijoittamisensa ryhmän lasten lukumäärää yhdellä, joskus kahdella. Tuolloin lasten lukumäärä yli 3 -vuotiaiden ryhmässä olisi 17- 19 lasta ja alle kolmivuotiaiden ryhmässä 10 – 11 lasta.

2) Integroidussa erityisryhmässä

Ryhmän lapsi lukumäärää on pienennetty ja ryhmässä työskentelee erityislastentarhanopettaja (elto). Integroidun erityisryhmän lapsilukumäärä on yleensä 12. Heistä 3-5 on kuntoutuksellista varhaiskasvatusta tarvitsevaa lasta ja loput ns. vertaislapsia. (Erityispäivähoidon työryhmän muistio 1978, 69, 72)

3) Perhepäivähoidossa

Kun perhepäiväkodissa hoidetaan yhtä tai useampaa erityisen hoidon ja kasvatuksen tarpeessa olevaa lasta, tulee tämä ottaa huomioon perhepäiväkodissa samanaikaisesti

hoidettavien lasten lukumäärässä, ellei tällaista lasta varten ole erityistä avustajaa (Päivähoitoasetus 8 § 5 mom.).

Lapsen tarpeiden mukaan tarjotaan päivähoidon osalta kiertävän erityislastentarhanopettajan palvelut (kelto) sekä erilaisia tukimuotoja, joita ovat mm. ryhmä- tai henkilökohtainen avustaja sekä yksilö- ja pienryhmäohjaus.

Kiertävä erityislastentarhanopettaja (kelto)

Someron kaupungin päivähoitossa on kiertävä erityislastentarhanopettaja. Hän työskentelee päivähoitossa kiertäen kaikissa kaupungin päivähoitoa antavissa yksiköissä (päiväkodit ja perhepäivähoitoryhmät) yhtenä kasvatus- ja hoitohenkilökuntana.

Kiertävän erityislastentarhanopettajan tehtävänä on tukea perheitä lasten hoidossa ja kasvatuksessa. Välittää tietoa perheelle ja päivähoidon henkilöstölle kuntouttavaa varhaiskasvatusta tarvitsevan lapsen tuen tarpeesta ja kuntoutuksesta. Kuntouttavaa varhaiskasvatusta tarvitsevan lapsen päivähoitomuodon valinta tapahtuu yhteistyössä kelton ja varhaiskasvatuksen johtajien kanssa. Kelto vastaa yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetussuunnitelman sekä henkilökohtaista opetusta koskevan suunnitelman laatimisesta ja toteuttamisesta yhdessä lasten vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan kanssa. Lisäksi kelto osaltaan huolehtii siitä, että lapset ohjataan asianmukaisesti tutkimuksiin ja kuntoutukseen. Kiertävä erityislastentarhanopettaja osallistuu lapsiryhmän toimintaan yhdessä päivähoiton henkilökunnan kanssa sekä antaa pienryhmä- että yksilöopetusta. Kelto seuraa ja havainnoi kuntouttavaa varhaiskasvatusta tarvitsevien lasten kasvua ja kehitystä sekä osallistuu tarvittaessa kuvausten antamiseen. Kiertävän erityislastentarhanopettajan työhön kuuluu kartoittaa, koordinoita ja kehittää kuntouttavaa varhaiskasvatusta, sekä järjestää tarvittavaa koulutusta ja toimia erityiskasvatuksen ja – opetuksen vastuuhenkilönä päivähoitossa.

Erytislastentarhanopettaja (elto)

Leivonpesän päiväkodissa työskentelee erityislastentarhanopettaja. Pääsääntöisesti hänen vastuullaan on integroidussa erityisryhmässä olevien lasten hoito- ja kasvatus. Lapsiryhmässä toimivan erityislastentarhanopettajan vastuulla on kunkin lapsen yksilöllisen kehityksen, oppimisen ja kasvun ohjaus. Hän vastaa myös lapsen erityispedagogisesta arvioinnista, pedagogisen toiminnan ja ohjauksen suunnittelusta ja toteutuksesta yhteistyössä perheiden ja muiden lapsiryhmän kasvattajien kanssa.

Avustaja

Avustaja työskentelee yhtenä jäsenenä tiimissä, jonka toiminnasta vastaa lastentarhanopettaja. Päivähoitossa työskentelevien avustajien tulee olla alalle koulutettuja tai riittävän työkokemuksen omaavia. Avustajan tehtävä on tarvittaessa avustaa yhtä tai useampaa lasta samassa ryhmässä. Avustajan työnkuva sovitaan lapsen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintasuunnitelman pohjalta yhdessä lapsiryhmän henkilöstön, vanhempien ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Avustajan tehtäväkuvaa tarkistetaan lapsen tarpeiden muuttuessa ja avustajatarve arvioidaan samalla uudelleen.

3.2. Yksilöllisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintasuunnitelma

Kuntouttavaa varhaiskasvatusta tarvitsevalle lapselle tulee laatia yksilöllisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintasuunnitelma yhdessä huoltajien ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Suunnitelman tulee sisältää lapsen kasvulle ja kehitykselle asetettavat tavoitteet sekä arvio lapsen vahvuuksista ja oppimiseen liittyvistä riskitekijöistä sekä vaikeuksista. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen oppimisympäristöön liittyvät muutostarpeet sekä opetukseen osallistumisen edellyttämät tukipalvelut, niistä vastaavat tahot ja edistymisen seuranta ja arviointi. Suunnitelman pedagogisesta toteutuksesta vastaa lapsiryhmän vastuuhenkilö.

Eriyistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen kuntoutuksen yhteensovittamiseksi laaditaan lapselle kuntoutussuunnitelma yhteistyössä lapsen vanhempien ja tarpeen mukaan kunnan muun sosiaalihuollon, terveydenhuollon sekä koulutoimen kanssa (Laki lasten päivähoidosta 1119/1985, 7a§)

Yksilöllisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintasuunnitelma on työväline, joka ohjaa työntekijän työn suunnittelua ja toteutusta sekä tehdyn työn arviointia. Suunnitelmien tarkoituksena on ohjata käytännön toimintaa niin, että lapsen päivästä muodostuu toiminnallinen, haastava ja tarkoituksenmukainen kokonaisuus.

Koulun aloittamista mietitään hyvissä ajoin esiopetusvuoden aikana yhdessä vanhempien ja lasta tutkivien ja kuntouttavien asiantuntijoiden sekä opetustoimien edustajien kanssa: millaista tukea lapsi edelleen tarvitsee, millainen opetusryhmä on hänelle sopiva sekä mitkä ovat koulun tarjoamat realistiset vaihtoehdot.

Eriyistä huolta on pidettävä siitä, että lapsen siirtyminen perusopetukseen tapahtuu yhteistyössä huoltajien, vastaanottavan ja lähettävän tahon (koulu-päiväkoti), sekä muiden asiantuntijoiden kanssa.

3.3. Koulunkäynnin poikkeuksellinen aloittaminen

Esiopetukseen liittyy oleellisesti kouluvalmiuksien arviointi, jota tehdään koko esiopetusvuoden ajan. Kaikki lapset eivät saavuta oppivelvollisuusiän alkuun mennessä perusopetuksessa tarvittavia taitoja. Toisaalta jotkut lapset voivat olla kypsiä aloittamaan koulunsa jo vuotta oppivelvollisuusikää aiemmin.

Esiopetusvuoden kokemusten ja havaintojen lisäksi on mahdollisuus kartoittaa lapsen kouluvalmiuksia kouluvalmiustutkimusten avulla. Tutkimukset järjestetään ryhmätutkimuksina ja lapsen osallistumisesta niihin päättää huoltaja.

Perusopetuslain (27 §) mukaan lapsella on mahdollisuus aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella. Koululyykkäystä hakevat lapsen huoltajat. Hakemukseen liitetään myös varhaiskasvatuksen asiantuntijan lausunto. Lain mukaan anomukseen on liitettävä psykologin tai lääkärin suositus. Koululyykkäysvuotensa lapsi opiskelee koulutoimen alaisessa starttiluokassa tai päivähoiton esikouluryhmässä. Lapselle laaditaan vuoden ajaksi henkilökohtainen opintosuunnitelma.

Lapsella on myös oikeus aloittaa koulunkäynti vuotta ennen oppivelvollisuusiän saavuttamista. Silloin lapsella tulee olla psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella edellytykset suoriutua opiskelusta. Kuusivuotiaiden koulunkäynnin aloittamisajankohdan edellytetyt tutkimukset toteutetaan yksityisesti huoltajien omasta aloitteesta. Huoltaja tekee varhaisesta koulunkäynnin aloittamisesta anomuksen sivistysjohtajalle ja liittää hakemukseen hankkimansa asiantuntijalausunnot.

3.4. Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennettyä oppivelvollisuutta suositellaan perusopetuslain 25 § mukaan, jos perusopetukselle säädettyjä **tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi** ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa. Tällöin alkaa oppivelvollisuus vuotta säädettyä aikaisemmin (6-vuotiaana) ja kestää 11 vuotta. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. 11.-vuotta voi koostua myös siten, että ensin käydään esieskari, sitten esikoulu ja sen jälkeen aloittaa varsinainen koulupolku.

Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee sivistysjohtaja asiantuntijalausunnon ja huoltajan hakemuksen perusteella. Pidennetyn oppivelvollisuuden esiopetuksessa oleva lapsi on koulun kirjoilla ja hänen tulee osallistua oppivelvollisuuden alkamisvuonna (6-vuotiaana) esiopetukseen, joka Somerolla järjestetään Joensuun koulun starttiluokassa tai päivähoitossa. Esiopetusta annetaan 4 tuntia kaikkina koulun työpäivinä. Starttiluokassa opiskelevilla oppilailla on oikeus saada tarvitessaan esiopetuksen lisäksi hoitoa päiväkodissa. Esiopetusvuoden keväänä lapselle tehdään päätös erityisopetusjärjestelyistä ja oppiaineiden yksilöllistämisestä koulun alkua varten. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus järjestetään keskitetysti Joensuun ja Kiuruun kouluilla.

Oppivelvollisuuden alainen esiopetus on oppilaalle maksutonta. Lapsille, jotka on otettu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, tehdään oppivelvollisuuden alkaessa henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS. Kyseinen suunnitelma täydentää lapsen yksilöllisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintasuunnitelmaa. HOJKS:n laatimisesta vastaa koulun starttiluokan opettaja /esikoulun opettaja, laaja-alainen erityisopettaja ja kiertävä erityislastentarhanopettaja yhdessä. Huoltajalle tarjotaan aina mahdollisuutta olla mukana lapsen henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tekemisessä.

4. Tukea tarvitsevien lasten opetus koulussa

Opetuksen järjestämisen perusteista lainsäädäntö toteaa seuraavasti: Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä (Perusopetuslaki 3 §).

Oppimisympäristön tulee antaa oppilaalle mahdollisuuksia kasvuun ja oppimiseen yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Erityistä huomiota kiinnitetään oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen tai voittamiseen sekä syrjäytymisen torjumiseen ja sosiaalisten taitojen oppimiseen.

Jokaiselle oppilaalle taataan yhdenvertaiset mahdollisuudet saavuttaa omien edellytystensä mukaiset oppimistulokset. Tukitoimet vaihtelevat riippuen oppilaan tuen

määrästä ja laadusta. Kaikessa opetuksessa on pyrkimyksenä tukea oppilaan omien edellytysten mukaista kasvua ja oppimista sekä jatko-opintomahdollisuuksien saamista. Jotta oppilas pystyisi saavuttamaan perusopetukselle asetetut tavoitteet, koulun tulee aloittaa oppilaan tukeminen heti ongelmien ilmettyä.

Oppilasta autetaan oppimisvaikeuksissa eri tukimuodoin, jotka määräytyvät vaikeuksien laadun ja laajuuden mukaan. Keskeistä on varhainen oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tukitoimien aloittaminen, jotta oppimisvaikeuksien kielteisiä vaikutuksia oppilaan kehitykselle voidaan ehkäistä. Tällöin on tärkeää olla yhteistyössä huoltajien kanssa.

Kaikilla perusopetuksessa olevilla oppilailla on oikeus opiskelun onnistumisen turvaaviin tukitoimiin. Tukitoimet voivat olla joskus hyvin kevyitäkin eikä niiden saanti edellytä raskaita tutkimuksia tai erityisopetukseen siirtopäätöksiä.

4.1. Eriyttäminen

Opetuksen eriyttämisellä tarkoitetaan niitä menettelytapoja, joita opettaja käyttää huomioidessaan oppilaan erityistarpeet. Oppilaan opetusta voidaan eriyttää tavoitteiden, oppisisältöjen, menetelmien ja opetukseen käytettävän ajan suhteen.

Eriyttämismuotoina yleisopetuksessa voi olla esim. seuraavat toimenpiteet:

- Oppiaineiden määrä ja/tai tehtävät voivat olla erilaiset eri oppilailla.
- Yhteinen opetustuokio, erilaiset tehtävät ja harjoitteet
- Erityisopettaja samanaikaisopettajana luokassa, jolloin ohjauksella eriytetään opeteltavaa oppisisältöä.
- Eri määrä kotitehtäviä
- Erilaiset ryhmittelyt – erilaiset tehtävät
- Erilaiset oppimisvälineet tai – materiaalit
- Enemmän henkilökohtaista ohjausta
- Apuvälineiden käyttö (tietokone jne.)
- Eri kirjasintyyppien valinta mikäli oppilaalla on siihen erityinen syy (esim. tyyppikirjaimien sijaan pienaakkoset).
- Suullinen koe kirjallisen sijaan tai muut keinot erityistarpeen huomioimisen kokeessa esim. aikuinen voi toimia sihteerinä koevastauksia kirjattaessa.

Oppilasarvioinnin suhteen eriyttämistä ei voida toteuttaa, mikäli ei ole kyseessä opetuksen yksilöllistäminen. Tällöin oppilas on siirretty erityisopetukseen ja opiskelee yksilöllistetyn opetussuunnitelman mukaisesti.

4.2. Tukiopetus

Perusopetuslain 16 § toteaa perusteet tukiopetuksen järjestämiselle. Opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneille tai muutoin erityistä tukea tarvitseville oppilaille tulee järjestää tukiopetusta. Tukiopetukselle on ominaista yksilölliset tehtävät, yksilöllinen ajankäyttö ja ohjaus. Opettajalla on velvoite järjestää tukiopetusta heti, kun oppimisvaikeudet havaitaan, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Ennen kuin opettaja arvioi oppilaan menestymisen oppiaineissa tai aineryhmissä heikoksi, tulee oppilaalla olla oikeus osallistua tukiopetukseen. Tukiopetus tulee tarjota tukitoimena oppilaalle ennen erityisopetukseen siirtoa.

Tukiopetus järjestetään yhteisymmärryksessä oppilaan huoltajan kanssa. Aloitteen tukiopetuksesta tekee ensisijaisesti opettaja. Huoltajalle tulee antaa tietoa tukiopetuksen järjestämisestä ja antaa palautetta sen etenemisestä. Tukiopetuksen resursointi on osa rehtorin/koulunjohtajan pedagogista suunnittelutyötä. Rehtori varaa koulun tuntikehyksestä resurssin tukiopetusta varten lukuvuosittain.

4.3. Luokan kertaaminen

Oppilaan koulunkäynnin tukitoimena voidaan käyttää myös vuosiluokan kertaamista. Jollei oppilaan huoltaja ole tehnyt esitystä oppilaan jättämisestä vuosiluokalle oppilaan yleisen koulumenestyksen heikkouden vuoksi, huoltajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen vuosiluokalle jättämispäätöksen tekemistä.

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa aineessa tai aineryhmässä on hylätty. Oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Vuosiluokalle jättämisestä ja tietojen ja taitojen osoittamisen mahdollisuuksista on tarkemmin määrätty koulujen opetussuunnitelmissa.

4.4. Osa-aikainen erityisopetus, tehostettu- ja erityinen tuki

Riittävän ajoissa ja riittävällä määrällä aloitettu **osa-aikainen erityisopetus** ennalta ehkäisee osaltaan oppimisvaikeuksien kasaantumista sekä itsetunto- ja motivaatio-ongelmien syntymistä. Tämän vuoksi osa-aikaisen erityisopetuksen pääpaino on alakoulussa alkuopetuksessa, jotta oppilas saavuttaisi riittävät perustaidot lukemisessa, kirjoittamisessa ja matematiikassa. Ylemmillä luokilla pääpaino on oppilaiden tukemisessa eri oppiaineissa ja koulunkäyntimotivaation ylläpitämisessä. Osa-aikainen erityisopettaja neuvottelee opettajien kanssa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen järjestämisestä, sisällöstä ja arvioinnista. Hän on mukana myös oppilashuoltoryhmässä sekä opettamiensa oppilaiden nivelvaihe-neuvotteluissa.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan pääsääntöisesti oppilaan varsinaisten oppituntien aikana yksilö-, pienryhmä- tai samanaikaisopetuksena yleisopetuksen ryhmässä. Tavoitteellisesti se on yhtenevää oppilaan saaman muun opetuksen kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen aloittamisesta keskustellaan oppilaan huoltajien kanssa, ja asia otetaan esille myös oppilashuoltoryhmässä. Yhdessä huoltajien kanssa luokan- tai aineenopettaja ja erityisopettaja sopivat oppimistavoitteista sekä menettelytavoista. Osa-aikaisessa erityisopetuksessa olevalle oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tukea tarvitsevalta osa-alueelta.

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppimissuunnitelma on laadittava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa (PoL 16 a §).

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset

huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa.

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa siten kuin hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädetään sekä hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä ja moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta (pedagoginen selvitys). Pedagogista selvitystä on tarvittaessa täydennettävä psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista taikka esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Edellä tarkoitettussa tilanteessa erityisen tuen päätöstä tarkistetaan siten kuin 2 momentissa säädetään (PoL 17 §).

4.5. Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma on suunnitelma, jonka avulla oppilasta tuetaan saavuttamaan perusopetuksen oppimäärät. Oppimissuunnitelman avulla oppilaan opiskelua täsmennetään ja tehdään näkyväksi perusvaatimukset tavoitteiden saavuttamiseksi. Perusopetuksen lopussa oppilas on suorittanut kaikki oppisisällöt sekä tavoitteet, jotka yleisopetuksen opetussuunnitelmassa edellytetään. Oppimissuunnitelma voidaan laatia esiopetussuunnitelman pohjalta.

Oppimissuunnitelma laaditaan tuen tarpeessa olevalle perusopetuksen yleisopetuksessa olevalle oppilaalle. Oppimissuunnitelman tarkoituksena on selkiyttää oppilaalle perusopetuksen tavoitevaatimuksia ja siten mahdollistaa perusopetuksen suorittaminen yleisopetuksessa yleisopetuksen tavoittein. Oppimissuunnitelman käyttöön otto lisää oppilaan opetuksen ja opiskelun suunnittelua ja arviointia.

Oppimissuunnitelman tavoitteena on sitouttaa oppilasta tavoitteelliseen opiskeluun ja turvata hänen oppimismahdollisuutensa. Suunnitelmassa kiinnitetään huomiota oppilaan kehityksen kannalta olennaisiin tekijöihin, kuten oppilaan kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle asetettaviin tavoitteisiin sekä arvioon oppilaan vahvuuksista ja kehittämistarpeista. Oppimissuunnitelman laatimisessa keskeistä on yhteistyö oppilaan, huoltajan, opettajien ja koulun muiden asiantuntijoiden välillä. Perusopetuksen alkuvaiheessa oppimissuunnitelman laatimisen päävastuu on opettajalla, mutta tarkoitus on, että oppimissuunnitelman seuranta vähitellen yhä enemmän siirtyy oppilaalle itselleen. Oppimissuunnitelman välityksellä annetaan tietoa oppilaan huoltajalle.

Oppimissuunnitelma toimii oppilaan opintojen ohjaamisen välineenä. Erityisopetukseen siirrettävää oppilasta on aina tuettu oppimissuunnitelman keinoin ennen siirtoanomuksen tekemistä. Oppimissuunnitelman kautta annettavan tuen riittämättömyys johtaa erityisopetussiirtoanomukseen, johon oppilaan tukena käytetty oppimissuunnitelma liitetään muiden asiantuntijalausuntojen kanssa. Käytännössä erityisopetukseen ei siirretä oppilasta, jonka kanssa oppimissuunnitelmaa ei ole käytetty tukimuotona. Kynnys oppimissuunnitelman laatimiselle on matala ja tulevaisuudessa se laaditaan Somerolla kaikille oppilaille. Koulun opettajat sekä erityisopettaja seuraavat yhdessä oppilashuoltoryhmän kanssa oppimissuunnitelman laatimistarvetta ja päättävät sen laatimisesta. Oppimissuunnitelma tehdään ja sitä arvioidaan lukukausittain.

Erityisopetukseen otetun tai siirretyn oppilaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) tarkistetaan vähintään kerran lukuvuodessa ja siitä ilmenee erityisen tuen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen (PoL 17 a §).

4.6. Avustajapalvelut

Koulunkäyntiavustajat toimivat oppilaan apuna opetus- ja opiskelutilanteissa sekä muissa koulun sosiaalisissa tilanteissa aina tarpeen mukaan. Koululla on käytössään koulunkäyntiavustaja tai useita, joiden työskentelystä oppilaiden apuna päättää koulun rehtori. Avustajien käytön suunnittelu on rehtorin/koulunjohtajan pedagogisen johtamisen väline ja kuuluu koulun opetuksen ja toiminnan suunnitteluun. Yksittäiselle oppilaalle, joka on anonut avustajapalveluita, rehtori tekee kirjallisen päätöksen, johon hän kirjaa oppilaalle annettavan avustajapalvelutason viikossa. Yksittäinen koulunkäyntiavustaja avustaa joko yhtä tai useampia oppilaita samanaikaisesti viikkotyöjärjestyksensä mukaisesti. Yhä harvemmin oppilaalla on henkilökohtainen avustaja, joka olisi vain hänen käytössään. Pääsääntöisesti avustajat ovat yleisavustajia, joita käytetään avustustehtävissä joustavasti tarpeen mukaan eri oppilailla.

Mikäli koulun oma avustaja-henkilöstö ei jostain syystä riitä, ja tehtävään tarvitaan uusi työntekijä huolehtimaan avustamisesta, asia viedään kaupunginhallituksen päätettäväksi. Kaupunginhallitus päättää uusien työntekijöiden palkkaamisesta.

Koulunkäyntiavustajat ohjaavat ja avustavat erityistä tukea tarvitsevia oppilaita tukien heidän omatoimisuuttaan opettajan antamien ohjeiden mukaan yksilöopetus-, pienryhmä- tai luokkatilanteissa. Koulunkäyntiavustajan tehtäväkuvan lähtökohtana ovat oppilaiden erityistarpeet ja – piirteet. Ohjaaminen ja avustaminen voi liittyä oppimista koskevien asioiden lisäksi fyysiseen selviytymiseen koulupäivän vaatimuksista. Koulunkäyntiavustaja ohjaa myös mahdollisten apuvälineiden käytössä ja erilaisiin kuntoutuksiin liittyvissä tehtävissä esim. fysio- tai puheterapeutin ohjeiden mukaisesti.

4.7. Oppilaanohjaus

Opettajan antama ohjaus

Jokainen oppilas tarvitsee opettajan antamaa ohjausta oppimisessaan ja opinnoissaan. Ohjausta annetaan eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä erityisesti vuosiluokkien 1 – 6 aikana.

Ohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan edellytyksiä hyvään oppimiseen ja oppijana kehittymiseen. Tavoitteena on auttaa oppilasta arvioimaan omaa toimintaansa, ymmärtämään oppimistaan sekä harjaantumaan opiskelun taidoissa. Ohjauksella tuetaan

oppilaan kasvua oman toiminnan säätelyyn sekä autetaan löytämään keinoja selviytyä oppimisvaikeuksissa. Ohjauksella vahvistetaan myös oppilaiden osallisuutta sekä kannustetaan vastuunottoon tehtävissä ja rakentavaan toimintaan yhteisössä.

Oppilaanohjauksessa näkyy ihmisenä kasvamisen aihekokonaisuus. Jokaisella oppijalla on oikeus hyvään oppimiseen ja oppijana kehittymiseen sekä ihmisenä kasvamiseen ja sivistymiseen.

Ohjauksessa pyritään ohjaamaan oppilaita tulevaisuusajatteluun. Tulevaisuus tulisi rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäville ratkaisuille.

Koko lukuvuoden ajan vuosiluokilla 7 - 9 on luokanvalvojan tunti joka viikko ellei ole erityistä syytä poiketa tästä. Luokanvalvojan tunnin tavoitteena on edistää hyvää luokkailmapiiriä, tietoisuutta opiskelun tavoitteista ja sisällöistä ja sitä kautta parantaa jokaisen oppilaan mahdollisuuksia opiskella kykyjensä mukaan. Luokanvalvojan tunneilla käsitellään seuraavia aihealueita, jotka koulu jakaa eri vuosiluokille koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa:

- koulun toiminta-ajatus
- opiskelu yläasteella
- luokan/koulun säännöt
- oman käyttäytymisen arvioinnin opettelua
- opetussuunnitelman yleinen osa
- opetussuunnitelman aineosan tavoitteet ja sisällöt
- omat tavoitteeni ja oppimisstrategiani
- kodin ja koulun yhteistyö
- yleinen kohteliaisuus
- arkitavat
- juhlatavat ja pukeutuminen
- harrastukset
- kesätyön haku
- ystävyys ja empatia
- nuoren oikeuden ja velvollisuudet
- koulukiusaaminen
- ristiriitojen ratkaiseminen
- pettymyksen ja kiukun hallinta
- stressin hallinta
- tupakka ja alkoholi
- säästäminen
- liikennekäyttäytyminen

Edellä esitettyjen aiheiden lisäksi luokanvalvojan tunneilla käsitellään ns. juoksevia asioita; poissaolojen seurantaa, tiedotusasioita, arviointiasioita ja lukujärjestykseen sekä koulukuljetukseen liittyviä asioita. Luokanvalvojaksi määrätty opettaja pitää luokanvalvojan tunnit.

Oppilas tarvitsee ohjausta erityisesti opiskeluun liittyvissä valintatilanteissa. Tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opiskeluun ja tulevaisuuteen liittyviä mahdollisuuksia. Yksilöllinen ohjaus on tärkeää erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Yhteistyö huoltajien ja muiden tahojen kanssa sekä oppilasta opettavien opettajien kesken on tärkeää ohjauksen onnistumiselle.

Oppilaanohjaus oppiaineena

Perusopetuksen vuosiluokilla 7 – 9 oppilaanohjaus tarjoaa oppilaalle kokonaisuuden, joka muodostuu luokkamuotoisesta ohjauksesta, yksilöllisiin kysymyksiin syventävästä henkilökohtaisesta ohjauksesta, sosiaaliseen vuorovaikutukseen perustuvasta pienryhmäohjauksesta ja työelämään tutustumisesta.

Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Perusopetuksen päättövaiheessa oppilasta tulee ohjata ja tukea jatko-opiskeluvalinnoissa sekä ohjata käyttämään opetus- ja työhallinnon sekä muita yhteiskunnan tarjoamia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Tiedonhankintataidot ovat osa viestintä- ja mediataito – aihekokonaisuutta.

Oppilas osallistuu työelämään tutustumisjaksoihin saadakseen tietoa koulutus- ja ammatinvalintojensa pohjaksi. Hän hankkii omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammateista aidoissa työympäristöissä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilas arvioi hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Työelämään tutustumisessa otetaan huomioon osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys – aihekokonaisuus.

Somerolla on oma opinto-ohjaaja sekä yläkoulussa että lukiossa.

5. Erityisopetukseen ottamisen ja siirtämisen prosessi

Erityisopetukseen ottaminen tapahtuu silloin, kun oppivelvollisuuden aloittava oppilas otetaan kouluun ja hän aloittaa oppivelvollisuutensa erityisoppilaana.

Erityisopetukseen siirto tehdään jo perusopetuksessa olevalle oppilaalle ja se voidaan tehdä missä tahansa oppilaan koulupolun vaiheessa. Koulun oppilashuoltoryhmän on huoltajien kanssa riittävän ajoissa valmisteltava erityisopetukseen siirtoa, ja huolehdittava siitä, että oppilaalle on sitä ennen annettu riittävät ja tarpeelliset tukitoimet.

Ennen kuin tehdään päätös oppilaan ottamisesta tai siirtämisestä erityisopetukseen, on oppilaan kohdalla huolehdittu ainakin seuraavista asioista:

- oppilaan tuen tarpeesta ja käytettävissä olevista tukitoimista on keskusteltu huoltajien kanssa riittävästi
- on käytetty 3-portaisen tukitoimien kevyempiä vaihtoehtoja
- on tehty oppimissuunnitelma ja pedagoginen selvitys
- tukitoimien riittävyttä ja oppimissuunnitelman toteutumista on arvioitu oppilashuoltoryhmässä sekä oppilaan opettajien ja huoltajien kanssa
- lapsen oppimis- ja/tai sopeutumisvaikeuksia on arvioinut esim. koulupsykologi, koulukuraattori, neuropsykologi, erityislääkäri tms. asiantuntija.

Erityisopetukseen ottaminen ja siirtäminen on hallinnollinen päätös, jonka tekee sivistysjohtaja huoltajien hakemuksesta. Erityisopetuspäätös koostuu kahdesta osasta, joista ensimmäisessä on varsinainen siirtopäätös ja toisessa päätetään opetuksenjärjestämistavasta eli siitä, onko opetus integroitua vai luokkamuotoista erityisopetusta, ja noudattaako se yleisopetuksen opetussuunnitelmaa vai tehdäänkö oppilaalle yksilöllistetty opetussuunnitelma.

Hakemuksen erityisopetukseen tekevät huoltajat, ja siihen tarvitaan liitteiksi oppilaalle tukitoimina tehty oppimissuunnitelma, asiantuntijalausunto ja pedagoginen selvitys sekä selvitys aikaisemmista tukitoimista.

Ennen tehostetun tuen antamista tulee lapsen oppimisen tilanteesta tehdä pedagoginen arvio. Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon, jonka laativat kirjallisesti lapsen /nuoren opettaja tai opettajat. Pedagogisen arvion dokumentissa kuvataan:

- lapsen kasvu ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla tukijärjestelyillä lapsen oppimista tulisi tukea.

Vastaavasti ennen opetuksen järjestäjän tekemää kirjallista erityisen tuen päätöstä tulee tehdä pedagoginen selvitys lapsen oppimisen tilanteesta. (Poikkeuksena tähän erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman pedagogista selvitystä ja tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että opetusta ei voi antaa vamman, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan syyn vuoksi muuten.) Pedagogista selvitystä laadittaessa voidaan hyödyntää jo aiemmin tehtyä pedagogista arviointia sekä oppimissuunnitelmaa. Pedagogisen selvityksen dokumentti koostuu aiemman toiminnan selvityksestä sekä sen pohjalta tehtävästä arviosta. Ensinnäkin lapsen opettajat laativat selvityksen oppimisen etenemisestä. Toiseksi moniammatillinen oppilashuoltotyö (esim. oppilashuoltoryhmä) kuvaa lapsen saaman tehostetun tuen toteutusta ja lapsen kehitystä tuen aikana, samoin kuin lapsen kokonaistilannetta yleisemmin. Näiden pohjalta opetuksen järjestäjä tekee arvion erityisen tuen tarpeesta. Kirjallisessa pedagogisen selvityksen dokumentissa kuvataan:

- oppimisen ja koulunkäynnin tilanne
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio tarvittavista tukijärjestelyistä (mm. opetus- ja opiskelumenetelmät, työtavat, materiaalit ja välineet)
- arvio siitä, tarvitseeko lapsi jossakin oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän

Muutokset erityisopetuspäätöksessä oleviin asioihin haetaan uudella hakemuksella. Tällaisia uuden hakemuksen vaativia asioita ovat:

- siirto takaisin yleisopetukseen
- opetuksenjärjestämistapa muuttuu integroidusta luokkamutoiseen tai päinvastoin
- oppiaineiden yksilöllistämistä lisätään tai vähennetään

Uuteen hakemukseen tarvitaan uudet asiantuntijalausunnat toteamaan, että tarve muutokseen on olemassa ja että se on perusteltu. Koulu tai sen opettajat eivät voi muuttaa oppilaan opetuksenjärjestämistä tai oppilaan päätöksenmukaista arviointia ennen uutta päätöstä. Oppilaan opetus ja arviointi järjestetään aina voimassaolevien päätösten mukaisesti niin kauan kuin on tehty uusi päätös.

Jos oppilaalle ei ole enää tarvetta erityisopetukseen, tulee tehdä päätös hänen siirtämisestään yleisopetukseen. Siirto tapahtuu samalla tavalla kuin siirto erityisopetukseenkin; huoltajan anomuksesta sekä asiantuntijalausuntojen / selvitysten tukemana. Jos pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas siirretään yleisopetukseen, purkautuu samalla päätös pidennetyistä oppivelvollisuuksista.

6. Erityisopetukseen siirrettyjen opetus

6.1. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS

Jokaiselle erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle laaditaan hyväksytyyn opetussuunnitelmaan perustuva, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma **HOJKS**. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti oppilaan yksilöllistä oppimisprosessia.

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Suunnitelma on laadittava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Suunnitelmasta on käytävä ilmi oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaisesti. Suunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimiseen osallistuvat erityisopettaja, oppilaan opettajat ja oppilashuollon asiantuntijat yhdessä huoltajien ja oppilaan kanssa. Koulun erityisopettaja kutsuu koolle HOJKS -neuvotteluun osallistuvat henkilöt.

Henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan kirjataan oppilaan taustatiedot sekä arvioidaan tutkivan tahon avulla oppilaan oppimisen lähtötilannetta erityisopetukseen siirryttäessä. Samalla kirjataan pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet, opittavien asioiden tavoitteet ja sisällöt, opiskelukeinot ja menetelmät. Oleellista on myös kirjata ketkä kantavat pääasiallisen vastuun oppilaan opiskelun tukemisessa ja seurannassa. HOJKS laaditaan kaupungissa yhteisesti sovitulle lomakepohjalle. HOJKS-kokouksen sihteerinä toimii sovitusti päävastuun kantava luokanopettaja, erityisopettaja tai koulunjohtaja / rehtori. HOJKS ei ole valituskelpoinen hallinnollinen päätös.

Oppilaan arviointi perustuu erityisopetuspäätöksen mukaiseen yleiseen tai yksilölliseen opetussuunnitelmaan ja sen oppimäärään. Mikäli oppiaine/oppiaineet arvioidaan yksilöllistetyin oppimäärin, tulee oppiaineen arviointi perustua HOJKS:ssa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin. Arviointi voi olla sanallista tai numeerista.

Oppilaan HOJKS tarkistetaan vähintään kerran lukuvuodessa. Oleellista on, että oppilas opiskelee hänelle tehdyn suunnitelman mukaisesti, eikä oppilaalle tule tilannetta, jossa hän opiskelee ilman voimassa olevaa suunnitelmaa. HOJKS asiakirjan oppimissuunnitelmaosassa sovitaan opiskelun seurannan järjestelyistä ja oppilaan opiskelun arvioinnista yksityiskohtaisemmin.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän tämän lain mukaisesti järjestämään opetukseen tai toimintaan, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.

6.2. Integrointi yleisopetuksen ryhmään

Erityisopetus järjestetään mahdollisuuksien mukaan muun opetuksen yhteydessä oppilaalle sopivimmalla tavalla. Erityisopetukseen otettu tai siirretty oppilas voi opiskella integroituna yleisopetuksen ryhmään. Integroituna erityisoppilaana hänen on mahdollista käydä omaa lähikoulua, jos se katsotaan hänelle sopivimmaksi vaihtoehdoksi ja jos hänelle voidaan tarjota siellä riittävät tukitoimet. Integroitu oppilas opiskelee henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelmansa (HOJKS) mukaan. Opiskelu voi tapahtua yleisen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti tai yksilöllistetyn opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti (helpotetut tavoitteet). Myös luokkamuotoisessa erityisopetuksessa opiskeleva oppilas voi integroitua yleisopetuksen ryhmään niissä aineissa, joissa se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Onnistuakseen integraatio edellyttää yleis- ja erityisopetuksen tiivistä yhteistyötä.

6.3. Luokkamuotoinen erityisopetus

Luokkamuotoista erityisopetusta järjestetään oppilaille, jotka eivät ole tukitoimista huolimatta selviytyneet yleisopetuksen luokissa yleisopetuksessa tai integroidussa erityisopetuksessa tai jos integrointi ei ole ollut oppilaan kehityksen kannalta tarkoituksenmukaista tai on ollut lapsen edun mukaista aloittaa koulunkäynti erityisluokassa heti ensimmäisestä kouluvuodesta lähtien. Erityisluokkasiirrossa tavoitteena on kuntouttaa oppilas niin, että hän tulevaisuudessa selviytyisi opiskelusta tavallisessa yleisopetuksen ryhmässä. Syyt erityisluokkasiirtoon ovat useimmiten laajoihin oppimisvaikeuksiin, sosiaalisiin vaikeuksiin, tunne-elämän vaikeuksiin tai käyttäytymisvaikeuksiin, sekä näiden yhdistelmiin liittyviä.

Erityisluokassa opettajana toimii erityisluokanopettaja ja luokassa työskentelee myös luokkakohtainen avustaja. Oppilailla on omat henkilökohtaiset oppimisen järjestelyjä koskevat suunnitelmat, jotka voivat noudattaa joko yleisopetuksen oppimistavoitteita tai lapsen yksilöllisiin tarpeisiin mukautettuja oppimistavoitteita. Somerolla luokkamuotoista erityisopetusta järjestetään Joensuun ja Kiiruun kouluilla.

6.4. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Vaikeimmin kehitysvammaisten opetusta ei järjestetä oppiaineittain, vaan oppiaineiden sijasta opetus jäsennetään toiminta-alueittain. Toiminta-alueet ovat seuraavat:

Motoriset taidot

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta sekä edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyuden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kieli- ja kommunikaatiotaidot

Kommunikaatiotaitojen oppimisen tavoitteena on orientoitumisreaktion muodostuminen ja sen pohjalle rakentuva erilaisten ilmaisujen ymmärtäminen ja tuottaminen. Kielen ja kommunikaation opetuksen tulee sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita.

Sosiaaliset taidot

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Osa-alueiden tulee sisältää vuorovaikutustaitoja ja itsehallinnan taitoja koskevia tavoitteita.

Päivittäisten toimintojen taidot

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista elinympäristön toimintoihin ja edistää hänen omatoimisuuttaan ja itsenäistymistään. Osa-alueiden tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arkipäivän elämäntaitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa koskevia tavoitteita.

Kognitiiviset taidot

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Osa-alueiden tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja syy- seuraussuhteen oppimisen harjoituksia.

Toiminta-alueiden tavoitteet muodostavat kokonaisuuden. Tavoitteisiin pyrittäessä on välttämätöntä ottaa huomioon yksittäisen tavoitteen saavuttamisen vaikutus muiden taitojen hallinnan kehittymiseen. Opetuksen järjestäminen ratkaistaan tapauskohtaisesti, jolloin otetaan huomioon hoidon ja kuntoutuksen tarve.

6.5. Koulunkäynnin järjestäminen muulla tavoin

Perusopetuslain 18 §:ssä todetaan, että oppilaan opiskelu voidaan järjestää toisin kuin perusopetuslaissa on säädetty. Tämä tulee kyseeseen, mikäli oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot tai perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioiden joltakin osin kohtuutonta tai se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Mikäli oppilas on sairaalahoidossa, tällöin sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveydentilansa ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista.

Mikäli huoltaja haluaa, on hänellä oikeus järjestää lapsensa opetus kotiopetuksena. Kotona opiskelevan lapsen lähin koulu voi järjestää oppilaalle tilaisuuden osoittaa tietonsa ja taitonsa opetussuunnitelman oppisisällöistä ja kirjoittaa oppilaalle todistuksen suoritetuista opinnoista. Someron kaupungin hallintosäännön mukaan sivistysjohtaja myöntää oppilaalle huoltajan vapaamuotoisesta hakemuksesta luvan kotiopetukseen.

7. Nivelvaiheet

7.1. Esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen varmistetaan hänen oppimiselleen jatkumo. Säännöllisellä ja suunnitelmallisella yhteistyöllä lastentarhanopettajat ja luokanopettajat luovat lapselle turvallisen siirtymisen.

Lapsen oppimisen kannalta tärkeä tieto siirtyy esiopetuksesta perusopetukseen. Tieto on luottamuksellista ja tiedon siirrossa tulee aina olla vanhempien kirjallinen lupa. Kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvä oleellinen tieto on aina siirrettävä.

Keväällä huoltajat ja esiopetuksen opettajat täyttävät lapsesta siirtolomakkeen, joka annetaan vastaanottavalle koululle. Yksi tärkeä yhteistyömuoto esiopetuksesta perusopetukseen on esi- ja alkuopettajien koulutulokaspalaveri, jossa käyty keskustelu pohjautuu siirtolomakkeissa oleviin asioihin. Vastaanottava koulu muodostaa opetusryhmät käydyn keskustelun pohjalta. Koulutulokaspalaverin kokoonkutsujina toimivat koulujen rehtorit.

Yhteinen tapaaminen järjestetään erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla, jolloin mukaan pyydetään lapsen huoltaja, esiopetusryhmän lastentarhanopettaja, kiertävä erityislastentarhanopettaja, luokanopettaja, erityisopettaja ja rehtori.

Esiopetuksen aikana lapselle laaditaan lapsen henkilökohtaisen esiopetuksen suunnitelma (leops). Leops siirtyy huoltajien suostumuksella lapsen mukana kouluun. Esiopetuksen vastaava lastentarhanopettaja toimittaa leopsit tuleville luokanopettajille toukokuun alkupuolella noudattaen salassapitovelvollisuuksia. Luokanopettajat palauttavat leopsit lasten vanhemmille luokanopettajan ja perheen ensimmäisessä tapaamisessa.

Keväällä koulut järjestävät kouluun tutustumispäivän, jolloin tulevilla oppilailla on mahdollisuus tutustua koulun toimintaan. Lisäksi voidaan järjestää yhteisiä tapahtumia puolin ja toisin.

7.2. Kuudennelta seitsemännelle luokalle

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja erityisen tuen opetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta sisällöllisesti johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden, joilla on kaikilla useita, yhteisiä tavoitteita. Nivelvaiheen työskentelyn tarkoituksena on pehmentää koulun vaihdoksia ja saattaa oppilas seuraavaan kouluun turvallisesti.

Somerolla toimii yksi yläkoulu, joten kaikki oppilaat Someron alakouluilta siirtyvät samaan kouluun seitsemännelle luokalle. **Opetuksen järjestämisen ja oppilaan kasvun ja kehityksen kannalta oleellinen tieto tulee aina nivelvaiheessa siirtää.**

Käytännössä nivelvaiheiden toiminta kuudennelta seitsemännelle luokalle siirryttäessä on Somerolla seuraavanlainen:

- Oppilaanohjaaja kiertää tukioppilaiden kanssa alakouluilla keväällä ja sopii näillä käynneillä kuudesluokkalaisten tutustumiskäynnin ajankohdan yläkoululle.
- Alakoulujen henkilökunta kerää kuudesluokkalaisten omia toiveita mm. luokkatovereiden suhteen ja muita tärkeitä tietoja kirjallisesti oppilailta ja heidän

huoltajiltaan. Näistä kuudennen luokan opettaja kerää yhteenvedon yläkoulua ja luokkajakojen muodostamista varten.

- Oppilashuoltoryhmien kesken käsitellään luokkakohtaisesti oppilaita tammi-helmikuun aikana. Näissä tapaamisissa opetuksen järjestämisen kannalta oleelliset tiedot siirretään yläkoulun tietoon. Joissain tapauksissa, esim. erityisoppilaiden kohdalla, voidaan järjestää henkilökohtaisempia nivelneuvotteluja, joihin oppilas vanhempineen kutsutaan myös. Näistä sovitaan erikseen.
- Huoltajille ja tuleville 7. luokkalaisille pidetään tutustumisilta toukokuussa yläkoulussa.
- 7. luokan syksyllä uusien luokkien kanssa työskentelevät tehostetusti oppilaanohjaaja, luokanvalvoja ja tukioppilaat tavoitteenaan luokkien ryhmyttäminen. Myös nuorisotoimi on mukana ryhmyttämisspäivissä resurssien mukaan.

7.3. Perusopetuksesta toiselle asteelle

Peruskoulun päättöluokkalaisten osalta nivel toiselle asteelle on peruskoulun puolelta oppilaanohjaajan vastuulla. Vastaanottavissa kouluissa on erilaisia käytäntöjä.

Yhteistyökumppaneista merkittävin on Someron lukio. Se toimii samoissa tiloissa yläkoulun kanssa ja koulujen oppilashuoltoryhmissä toimivat samat henkilöt (kuraattori, psykologi, opinto-ohjaajat ja terveydenhoitaja). Lisäksi osa opettajista on yhteisiä. Yhteistyö on luonnollista ja tiedot välittyvät joustavasti.

Salon koulutuskuntayhtymän ja Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymän kanssa tehdään myös tiivistä yhteistyötä. Lisäksi koulujen kanssa pidetään nivelvaihepalaveri siirtyvistä oppilaista. Opiskelusuunnitelma ja muut oppilaisiin liittyvät paperit lähetetään vastaanottavaan oppilaitokseen, edellyttäen että niistä on asianmukainen siirtolupa.

Lisäksi pidetään nivelvaihekokouksia, joissa välitetään opiskelun kannalta välttämätön tieto sekä kaikki sellaiset tiedot, joihin on saatu siirtolupa huoltajilta, välitetään eteenpäin. Muihin toisen asteen oppilaitokseen siirtyä yksittäisiä oppilaita. Heistä lähetetään vastaanottavaan kouluun opiskelusuunnitelma ja muut paperit, joihin on saatu siirtolupa.

8. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden arviointi

Oppilaan arviointi jaetaan arviointiin opintojen aikana ja päättöarviointiin, joilla on erilaiset tehtävät.

8.1. Arvioinnin tehtävä

Opintojen aikaisen arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kuvata, miten hyvin oppilas on saavuttanut oppimiselle asetetut tavoitteet. Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta muodostamaan realistinen kuva oppimisestaan ja kehitymisestään ja siten tukea myös oppilaan persoonallisuuden kasvua.

8.2. Arvioinnin perusteet

Opintojen aikaisen arvioinnin tulee olla **totuudenmukaista** ja **perustua monipuoliseen näyttöön**. Arvioinnin tulee kohdistua oppilaan oppimiseen ja edistymiseen oppimisen eri

osa-alueilla. Arvioinnissa otetaan huomioon sen merkitys oppimisprosessissa. Oppilaan arviointi muodostaa kokonaisuuden, jossa on tärkeää opettajan antama jatkuva palaute. Arvioinnin avulla opettaja ohjaa oppilasta tiedostamaan omaa ajatteluaan ja toimintaansa sekä auttaa oppilasta ymmärtämään oppimistaan. Oppilaan edistymistä, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta sekä päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät kansallisesti sen tieto- ja taitotason, joka on oppilaan arvioinnin pohjana. Numeroarvostelua käytettäessä hyvän osaamisen kuvaus määrittelee tason arvosanalle kahdeksan (8). Sanallisessa arvioinnissa kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta tukee opettajaa hänen arvioidessaan oppilaan edistymistä, ja se on arvioinnin perusta kuvattaessa, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta on laadittu jokaisen oppiaineen osion päätteeksi tuntijaon nivelkohtaan.

Arviointipalautetta tulee antaa oppilaalle ja hänen huoltajalleen lukuvuositodistusten lisäksi riittävästi ja monipuolisesti. Tietoa tulee antaa oppilaan edistymisestä, vahvuuksista sekä niistä oppimisen alueista, joita on kehitettävä. Arviointipalautetta voidaan antaa välitodistuksin, erilaisin tiedottein ja arviointikeskusteluissa tai muilla tavoin. Arviointipalautteen antamisesta on tarkemmin päätetty opetussuunnitelmassa.

8.3. Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan arviointi

Sellaisen oppilaan, jota ei ole otettu tai siirretty erityisopetukseen, lievät oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon oppilaan arvioinnissa. Arvioitaessa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa. Erityisopetukseen otetun tai siirretyn oppilaan arvioinnin periaatteet määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS).

Jos erityisopetuspäätöksen yhteydessä on päätetty, että *oppilas opiskelee perusopetuksen yleisen opetussuunnitelman mukaisesti*, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.

Jos taas erityisopetuspäätöksen yhteydessä on päätetty, että *oppilas opiskelee yksilöllisen oppimäärän mukaan* yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin hyvän osaamisen kuvauksiin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan arviointi perustuu yleiseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan tai yksilöllisiin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan erityisopetuksen järjestämisestä on päätetty. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, arviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin. Oppilaan arviointi kohdistuu edistymiseen toiminta-alueittain. Arvioitavia toiminta-alueita ovat motoriikka, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Arvioinnin tulee perustua oppilaan kasvamis- ja oppimisprosessiin, sen lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Oppimista arvioitaessa tulee ottaa huomioon oppilaan vamman tai sairauden aiheuttamat esteet oppimiselle.

8.4. Päätöarviointi

Päätöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten hyvin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetuksen oppimäärän tavoitteet eri oppiaineissa. Päätöarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista ja kohdella oppilaita tasavertaisesti. Päätöarvosanan tulee kussakin yhteisessä oppiaineessa perustua oppilaan osaamiseen perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 8-9. Päätöarviointia varten on laadittu perusopetuksen päätöarvioinnin kriteerit kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin. Oppilaan osaaminen arvioidaan perusopetuksen päätöarvioinnin kriteereiden pohjalta, monipuoliseen näyttöön perustuen. Jos yhteisen oppiaineen opiskelu päättyy ennen perusopetuksen päättövaihetta, oppilaan osaaminen arvioidaan kyseiseen oppiaineeseen laadittujen perusopetuksen päätöarvioinnin kriteereiden mukaan.

Päätöarvioinnin kriteerit määrittelevät tieto- ja taitotason arvosanalle kahdeksan (8). Päätöarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteereiden edellyttämää osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jäämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittäminen. Oppilas on saavuttanut perusopetuksessa vaadittavat tiedot ja taidot välttävästi (5), mikäli hän pystyy osoittamaan jossakin määrin kriteerien edellyttämää osaamista.

Päätöarvioinnissa työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan. Jos on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllisen oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päätöarvioinnin kriteereihin. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päätöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin (PoA 10-14 § ja LuA 6-8 §).

8.5. Todistukset

Jos on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllisten oppimäärien mukaan, varustetaan numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa määritellyn yksilöllisen oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päätöarviointi on sanallinen.

9. Oppilashuollon erityiskysymyksiä

9.1. Oppilaan suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Koulun aikuisten vastuulla on seurata mitä koulussa tapahtuu ja huolehtia siitä, ettei kukaan lapsista joudu systemaattisen kiusaamisen kohteeksi. Kiusaaminen on koulun arjessa yksi yleisimmistä puuttumiseen velvoittavista negatiivisen käyttäytymisen muodoista. Tämän vuoksi esitelty toimintamalli on nimenomaan koulukiusaamiseen suunniteltu. Koulu on laaja yhteisö, jossa voi esiintyä myös muunlaista väkivaltaa, syrjintää ja häirintää. Osapuolia löytyy niin oppilaista kuin koulun henkilökunnastakin. Mikäli

epäselviä tapauksia opettajille tai muille tahoille tulee vastaan, tuodaan nämä oppilashuoltoryhmän tietoisuuteen ja tilanteisiin puututaan kunkin tilanteen vaatimalla tavalla. Myös oppilaille ja huoltajille on tiedotettava keneen on hyvä olla yhteydessä tilanteissa, joissa koetaan epätasa-arvoista tai häiritsevää kohtelua tovereiden, opettajien tai koulu yhteisön muiden jäsenten tahoilta. Opettajan kokiessa tulevansa kiusatuksi tai häirityksi oppilaiden, huoltajien, tai koulu yhteisön muiden jäsenien taholta, asia on syytä tuoda välittömästi esimiehen tietoon ja sitä on mahdollista käsitellä myös oppilashuoltoryhmässä.

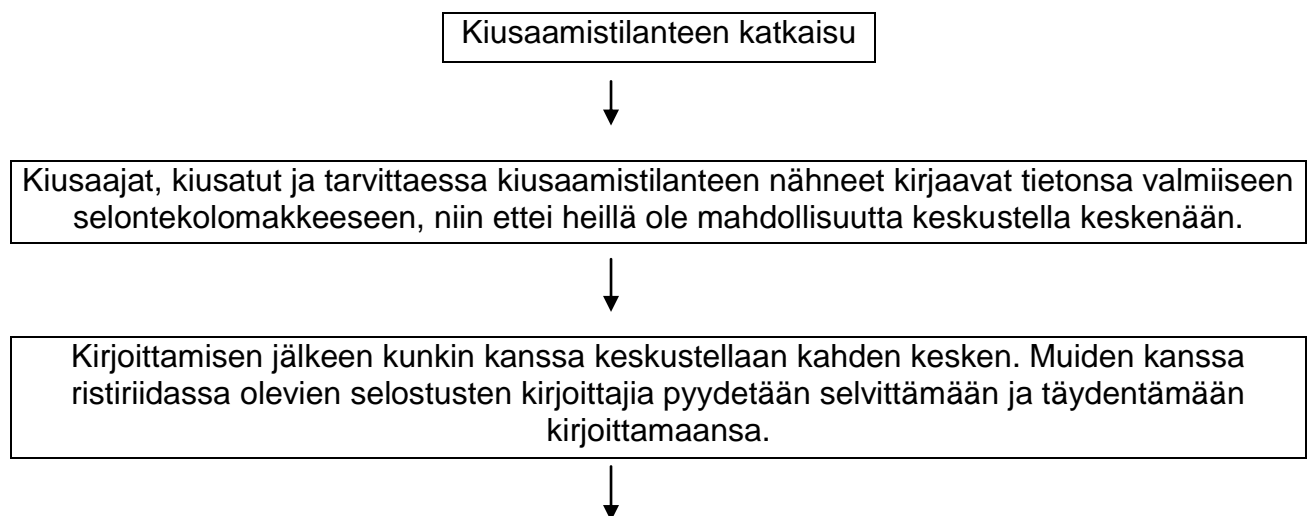
Perusopetuslain mukaan (POL 29 §) opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön. Turvallisen koulun tärkeitä toimintatapoja ovat aktiivinen kiusaamistilanteita ennaltaehkäisevä työ, kiusaamistilanteisiin nopea puuttuminen, selvittäminen ja avun tarjoaminen sekä kaikkien ilmenneiden tapausten jatkoseuranta. Luokissa tulee säännöllisesti keskustella luokan ilmapiiristä ja tunnelmasta.

Kaikki koulussa tapahtuva aggressiivinen käyttäytyminen tai erimielisyydet eivät ole koulukiusaamista. Koulukiusaamisesta on kyse silloin, kun yksi ja sama oppilas joutuu toistuvasti ja systemaattisesti toisten tahallisen, negatiivisen toiminnan kohteeksi. Kiusaamiseen liittyy yleensä voimasuhteiden epätasapaino; kiusattu oppilas on jollain tavalla puolustuskyvytön kiusaajaan tai kiusaajiin nähden. Koulukiusaaminen voi olla fyysistä (lyöminen, potkiminen, töniminen), psyykkistä (verbaalista nimittelyä, pilkantekoa) ja sosiaalista (ryhmän ulkopuolelle jättäminen, takanapäin juoruilu ja pahan puhuminen, muiden ryhmän jäsenten houkuttelu kääntymään kiusattua vastaan).

Kiusaamisen selvittämiseksi koulussa on hyvä tehdä säännöllisesti kysely kaikille oppilaille. Kyselyn tulokset käydään läpi oppilashuoltoryhmässä jossa suunnitellaan jatkotoimenpiteet ilmitulleisiin kiusaamisiin. Vuosittaisista kyselyistä tehdyt yhteenvedot säilytetään kouluilla ja toimitetaan koulutoimistoon.

Tavoitteena on selvittää koulussa esiin tulevat ristiriita- ja kiusaamistilanteet välittömästi niiden tullessa ilmi. Alla olevan mallin mukaisesti toimitaan kuin koulukiusaamisen kriteerit täyttyvät. Kiusaamistilanteiden käsittely saman mallin mukaisesti tuo selkeyttä ja ennustettavuutta koulun arkirutiineihin niin oppilaille kuin opettajillekin.

Kiusaamiseen puuttumisen malli:

Riittävän yhteisen näkemyksen löydyttyä osallisten kanssa keskustellaan tilanteesta yhdessä, sovitellaan, todetaan mahdollinen rangaistusten tarve ja oikeudenmukaisen rangaistuksen laatu, sekä sovitaan jatkosta eli kiusaamisen ehdottomasta loppumisesta. Täytetään sopimuslomake. Mikäli sopimukseen ei päästä, tai jos muuten niin arvioidaan, kiusaajat puhutellaan rehtorin toimesta.

Tapahtuneesta tiedotetaan aina huoltajalle heti.

Sovitaan seurannasta.
Järjestetään tapaaminen sovituksi katsotulla kokoonpanolla, josta täytetään seurantalomake

Lisäksi Somerolla käytetään KiVa Koulu –shabloonaa. KiVa Koulu -ohjelmaa toteuttaville kouluille on kehitetty laatusuositukset, joiden avulla koulut voivat seurata ohjelman toteuttamisen astetta ja laatua omalta osaltaan

9.2. Koulun päihdetyö

Koulussa kohdataan koko ikäluokka lapsia ja nuoria. Tämä tavoitettavuus mahdollistaa päihteidenvastaisen työskentelyn osana koulun jokapäiväistä arkityötä.

Oppilaita tavataan päihtyneenä koulussa harvoin. Joidenkin oppilaiden vapaa-ajanviettoon päihteet (lähinnä alkoholi, tupakka) kuitenkin tuntuvat kuuluvan. Viestiä päihteiden käytöstä tulee niin oppilaiden, vanhempien, opettajien kuin muiden viranomaistenkin taholta. Koulussa on vaikea havaita johtuvatko oppilaan vaikeudet nimenomaan päihteidenkäytöstä. Kun huolta oppilaan voinnista tai muusta käyttäytymisestä (esim. koulumenestys, poissaolot, väsymys, mieliala, aggressiivisuus, yms.) ilmenee, niihin pyritään tarttumaan mahdollisimman pikaisesti luokanvalvojan/opettajan ja oppilashuoltoryhmän yhteistyönä. Kun epäillään, että vanhempien päihteiden käyttö heijastuu lapsen hyvinvointiin, asia käsitellään koulun oppilashuoltoryhmässä, jossa sovitaan jatkotoimista.

Puuttumista lasten ja nuorten sekä näiden vanhempien päihteidenkäyttöön ohjaavat lait (tärkeimpinä alkoholilaki ja lastensuojelulaki). Yleinen periaate koulussa on; se toimii, joka havaitsee.

Oppilas on koulussa päihteiden vaikutuksen alaisena:

Opettaja saattaa, mikäli mahdollista oppilaan kouluterveydenhoitajan luo tai tämän poissa ollessa koulukuraattorille

Selvitetään onko oppilas päihteiden vaikutuksen alainen

Kyllä

Ilmoitus huoltajalle, joka tulee hakemaan nuoren pois koulusta

Harkinnan ja nuoren voinnin mukaan nuori käytetään terveyskeskuksessa esim. huumeetitestissä tai ohjataan koululääkärille.

Tehdään ilmoitus sosiaalityöntekijälle.

Verkostotapaaminen nuori ja vanhemmat, oppilashuoltohenkilöstö, tarvittaessa muitakin viranomaisia

Huolehditaan tarpeen mukaisesta hoidosta ja seurannasta.

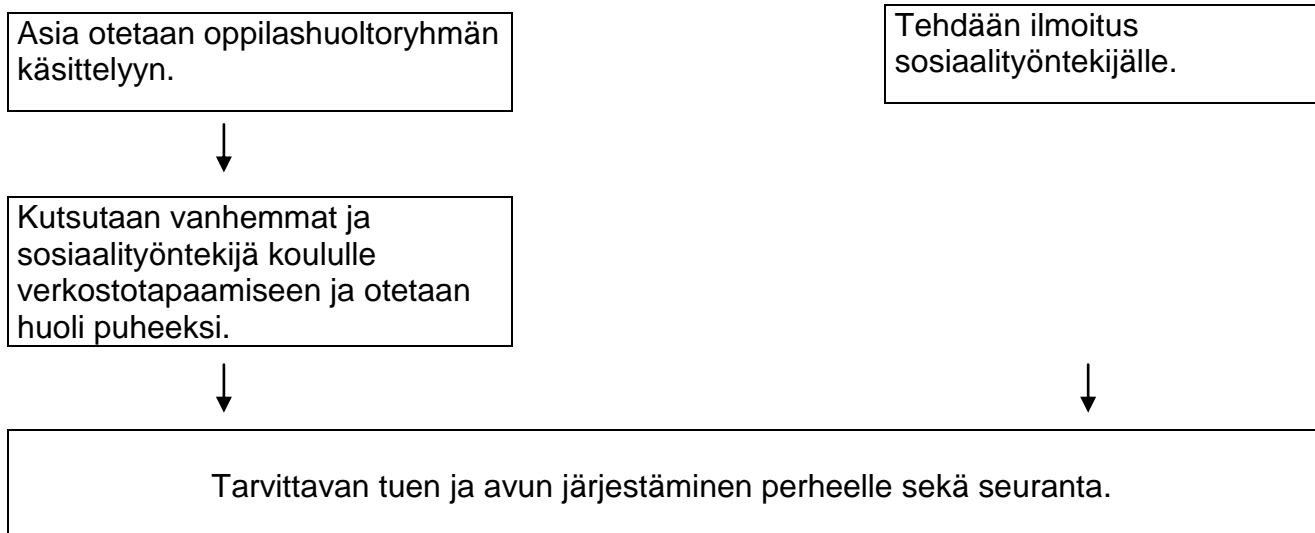
Ei

Selvitetään miksi epäily nuoren päihteidenkäytöstä on herännyt. Ollaan yhteydessä kotiin.

Oppilaan vanhemmalla epäillään ongelmallista päihteidenkäyttöä

Tilannetta seurataan ja pyritään saamaan lisätieto lapsen ja vanhempien käyttäytymisen kautta ja keskustelemalla oppilashuoltoryhmän jäsenten kanssa.

Jokaisella, joka työssään kohtaa vanhemman päihdeongelmasta kärsivän lapsen, on lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus ja siten vastuu viedä asia eteenpäin.

9.3. Varautuminen ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteisiin sekä kuolemantapauksiin

Someron koulutoimessa on hyväksytty toimintamalli erilaisiin kriisitilanteisiin. Koulun kaikkien aikuisten tehtävänä on osallistua turvallisen oppimis- ja työympäristön luomiseen. Ongelmat pyritään ennaltaehkäisemään luomalla koulun arkityöskentely mahdollisimman turvalliseksi ja selkeäksi toimintojen hyvällä suunnittelulla, vastuullisella toiminnalla ja riskien huomioimisella. Erilaiset työskentelymallit, joita tässäkin strategiassa esitellään, luovat osaltaan selkeyttä toimijoille ja edesauttavat ongelmien ennaltaehkäisyä. Turvallisuuden takaamiseksi kouluilla on myös järjestyssäännöt, joiden noudattamiseen oppilaita ohjataan ja valvotaan päivittäin.

Aina ei riittävä ennaltaehkäisy ja varautuminenkaan estä kriisien syntymistä. Koulun henkilökunnan tulee säännöllisesti perehtyä ”Ohjeita koulun kriisitilanteisiin” asiakirjaan, jotta kriisitilanteessa osataan toimia sovitulla tavalla. Koulun rehtori huolehtii, että kriisitoimintaohjeet saatetaan myös uusien työntekijöiden tietoisuuteen. Koulun kriisitoimintaohjeiden tarkoituksena on auttaa ja helpottaa kouluyhteisön jäseniä kriisien sattuessa. Toimintaohjeilla pyritään selkiyttämään ja auttamaan tilanteeseen tarttumista ja jälkihoitoa. Koulun oppilashuoltoryhmä koordinoi koulun kriisityötä ja päivittää päivitystä vaativat kohdat lukuvuosittain.

9.4. Turvallisuussuunnitelma

Jokaisella koululla tulee olla turvallisuussuunnitelma, joka sisältää toimenpiteet vaaratilanteiden varalle (pelastautuminen) ja niiden ehkäisemiseksi (yleisestä turvallisuudesta huolehtiminen). Turvallisuussuunnitelmaan kuuluu myös ohjeisto kriisitilanteita varten.

10. Kehittämiskohteet ja toimenpiteet

10.1. Oppilashuolto

Oppilashuoltoryhmä:

- pidetään huoli siitä, että on tarpeeksi aikaa kokouksiin, tarpeeksi säännölliset kokoukset
- ryhmässä on yhdessä sovitut ja kirjatut suunnitelmat ryhmän toiminnalle ja niitä tarkistetaan ja arvioidaan säännöllisesti
- kehitetään työmuotoja aktiivisesti ja pyydetään palautetta ryhmän sisältä ja ulkopuolelta
- toimiva kirjanpito → jatkotoimet kaikkien tiedossa ja varsinkin omat vastualueet ja seuranta
- yhteistyötä ja tiedonkulkua kehitetään oppilashuoltoryhmän ja opettajiston välillä
- opettajia informoidaan oppilashuoltoryhmän toiminnasta
- Uuden perusopetuslain muodot 642/2010

Koulupsykologi:

- toimivuutta oppilaiden ohjauksiin koulupsykologille (varhainen puuttuminen) → esitietolomakkeet käyttöön ja ajoissa yhteydenotto psykologia ehdottavalta taholta oppilaan huoltajiin
- koulupsykologin palautteen kohdentuminen ”oikeille” tahoille
- toiminnan vakiinnuttaminen ajallisesti niin paljon kuin se on mahdollista (esim. keväällä kouluvalmiustutkimukset ja nivelasiat)
- toiminnasta tiedottaminen
- yhteistyötahojen kanssa työn rajaaminen ja selkiyttäminen → ohjausten kohdentuminen oppilaan kohdalla heti oikeaan paikkaan turhien pyörittelyjen välttämiseksi
- työnohjausta tarvittaessa oman jaksamisen ja ammatillisen kehittymisen tueksi

Oppilashuollon erityiskysymykset:

- toimintamalleja kehitetään ja uudistetaan aktiivisesti
- toimintamallit otetaan yleisesti käyttöön ja niistä tiedotetaan säännöllisesti niin vanhoja kuin uusiakin työntekijöitä
- Uuden perusopetuslain muodot 642/2010

Nivelvaiheet:

- kehitetään vielä tulevien 7. luokkalaisten ja mahdollisesti ekaluokkalaistenkin ryhmäytämiskäytänteitä, tässä esim. koulukuraattori ja nuorisotoimi ovat luontevat yhteistyökumppanit

10.2. Tukea tarvitsevien opetus

Varhaiskasvatus:

- Lapsen oppimisvaikeudet ja muu erityisen tuen tarve pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain:
 - Päivähoidossa ja jo neuvolassa kartoitetaan lapsen tuen tarve ja ryhdytään toimenpiteisiin
 - Esiopetusikäisten osalta kartoitetaan kouluvalmiutta kouluvalmiustutkimusten ja tarvittaessa yksilötutkimusten avulla
 - Päivähoidossa laaditaan kaikille lapsille lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma tai esiopetuksen suunnitelma
 - Lisätään päivähoidon työntekijöiden valmiuksia tukea kuntouttavaa varhaiskasvatusta tarvitsevien lasten kehitystä
 - Pyritään palkkaamaan koulutettuja avustajia vakinaisiin työsuhteisiin
 - Kuntouttavaa varhaiskasvatusta tarvitsevat lapset sijoitetaan pääasiassa tavallisiin päivähoitoryhmiin, jolloin on panostettava henkilöstön perehdyttämiseen, erityisosaamiseen ja konsultaatiotuen lisäämiseen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa.

Erityisopetus:

- Erityisopetuspäättösten täytäntöönpanon ja tarkistamisen selkiyttäminen
- Uuden perusopetuslain muodot 642/2010: yleinen, tehostettu ja erityinen tuki
- uudet lomakkeet käyttöön

Uusi kouluhallinto-ohjelma on otettu käyttöön 1.8.2011.

Primus on opiskelijahallinnon tietokantaohjelma. Primuksella hallinnoidaan opiskelijoiden henkilö- ja opiskelutietoja, opettajien ja henkilökunnan tietoja sekä opetustarjontaa. Primuksella suunnitellaan opetusta, kirjataan valintoja, arvioidaan suorituksia ja tulostetaan todistuksia. Primus on tehokas ja vakaa monen käyttäjän ohjelma, joka on toteutettu asiakas/palvelin -arkkitehtuurina.

Kurre on opetusjärjestelyiden suunnitteluohjelma. Kurrella tehdään työjärjestykset, suunnitellaan seuraavaa lukuvuotta ja hoidetaan opettajien työmäärälaskenta. Kurre soveltuu erinomaisesti moniyksikköisille oppilaitoksille ja 2. asteen yhteistyöhön.

Wilma on Primuksen ja Kurren yhteinen www-liittymä. Wilmaa käyttävät opettajat, opiskelijat, huoltajat, koulun henkilökunta, työpaikkaohjaajat ja oppisopimuskoulutuksen koulutustarkastajat. Wilmalla valitaan kurseja, arvioidaan, merkitään poissaoloja, selataan työjärjestyksiä ja paljon muuta.